

Univerzita Hradec Králové

Filosofická fakulta

Ústav sociální práce

Dostupnost sociálních služeb v regionu obcí pod Zemskou branou

Bakalářská práce

Autor:	Olga Klimešová, DiS.
Studijní program:	B6731 – Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce s osobami se sníženou soběstačností
Forma studia:	kombinovaná
Vedoucí práce:	Mgr. Jan Hloušek, Ph.D.

Hradec Králové 2020

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Zadání bakalářské práce

Autor: Olga Klimešová, DiS.

Studium: U1799

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce s osobami se sníženou soběstačností

Název bakalářské práce: **Dostupnost sociálních služeb v regionu obcí pod Zemskou branou**

Název bakalářské práce Availability of social services in the microregion of Zemska brana
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Stručný obsah, popis tématu, zvolených metod: Práce se bude zabývat dostupností sociální pomoci v regionu obcí pod Zemskou branou. Definuje důležité pojmy sociálního zabezpečení v ČR, systém sociálních služeb, včetně zákonného vymezení a komunitní plánování, jeho výhody i úskalí. V metodologické části hledá odpovědi na výzkumné otázky a na základě zjištěných skutečností doporučuje činnosti, které by mohly zlepšit a zefektivnit poskytování sociální pomoci pro danou oblast. Zvolené metody a techniky: kvalitativní výzkumná strategie, polostrukturovaný rozhovor, analýza dokumentů

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. KREBS, Vojtěch. eds. Sociální politika. Praha: Wolters Kluwer, 2015. MATOUŠEK, Oldřich. eds. Sociální služby. Praha: Portál, 2011.

Garantující pracoviště: Ústav sociální práce,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Hloušek, Ph.D.

Oponent: Mgr. et Mgr. Daniel Štěpánek

Datum zadání závěrečné práce: 29.6.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a použila jsem všechny použité prameny a literaturu.

Ve Štíttech dne 14. 4. 2020

Olga Klimešová, DiS.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Janu Hlouškovi, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, za cenné rady a připomínky, které mi poskytl.

Anotace

KLIMEŠOVÁ, Olga. *Dostupnost sociálních služeb v regionu obcí pod Zemskou branou*. Hradec Králové, 2020. 63 s. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: Mgr. Jan Hloušek, Ph.D.

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnocení dostupnosti sociální pomoci v regionu obcí pod Zemskou branou z pohledu místních starostů.

V úvodu bakalářská práce definuje důležité pojmy z oblasti sociálního zabezpečení, včetně vymezení systému v obecné rovině a popisu jeho realizace v České republice. Dále vymezuje základní druhy a typy sociálních služeb, dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách a charakterizuje stávající systém jejich financování, přičemž zmiňuje i subjekty, které jsou oprávněny sociální služby poskytovat. V neposlední řadě se věnuje metodám, které slouží k plánování a zajištění dostupnosti sociálních služeb. Hlavní a dílčí cíle jsou zjišťovány prostřednictvím kvalitativní výzkumné strategie, konkrétně prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se zástupci zkoumaných obcí. Doplnující informace jsou získány prostřednictvím analýzy dokumentů, které mohou být běžně k dispozici. V závěru práce, na základě zjištěných skutečností doporučuje činnosti, které by mohly zlepšit a zefektivnit poskytování sociální pomoci pro danou oblast.

Klíčová slova: dostupnost, komunitní plánování, sociální pomoc, sociální služby, sociální zabezpečení, Rozvoj regionu obcí pod Zemskou branou

Annotation

KLIMEŠOVÁ, Olga. *Availability of social services in the microregion of Zemská brána*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2020, 63 pp. Bachelor Thesis.

The main aim of this thesis is to evaluate the availability of social services in the microregion of Zemská brána from the perspective of local mayors.

As the first point the bachelor thesis defines important concepts of social provision, including the definition of the system in general and a description of its implementation in the Czech Republic. Furthermore, the bachelor thesis defines the basic types of social services, according to the Act 108/2006 Sb., on social services and characterizes the existing system of financing, mentioning also entities that are authorized to provide social services. Last but not least, it deals with methods that are used to plan and ensure the availability of social services. The main and partial aims are identified through a qualitative research strategy, namely through semi-structured interviews with representatives of the examined municipalities. Additional information is obtained through analysis of documents that may be readily available and through. In conclusion, based on the findings, the bachelor thesis recommends activities that could improve and increase the efficiency of provision social assistance in the area.

Keywords: accessibility, community planning, social assistance, social services, social security, development of the region of municipalities under Zemská brána

Obsah

Úvod	10
1. Pozice sociální pomoci v systému sociálního zabezpečení.....	12
1. 1 Definice vybraných pojmů z oblasti sociálního zabezpečení	12
1. 2 Sociální zabezpečení.....	13
1. 3 Realizace sociálního zabezpečení	14
1. 4 Sociální pomoc	15
1.4.1 Nástroje sociální pomoci	16
2. Systém sociálních služeb v ČR.....	19
2. 1 Sociální služby	19
2.1.1 Účel sociálních služeb	20
2. 2 Typologie sociálních služeb.....	20
2.2.1 Sociální poradenství.....	20
2.2.2 Služby sociální péče.....	21
2.2.3 Služby sociální prevence	24
2. 3 Poskytovatelé sociálních služeb.....	26
2. 4 Příspěvek na péči	30
3. Plánování sociálních služeb	31
3. 1 Dostupnost	32
3. 2 Komunitní plánování	33
3. 3 Proces komunitního plánování.....	34
3. 4 Přínos pro obec	35
3. 5 Úskalí komunitního plánování.....	35
3. 6 Shrnutí teoretické části.....	35
4. METODOLOGICKÁ ČÁST	37
4. 1 Formulace hlavního cíle.....	37
4. 2 Transformace dílčích cílů na výzkumné metody a tematické okruhy	38
4. 3 Zdůvodnění vybrané výzkumné metody.....	38
4. 4 Zdůvodnění výběru výzkumné oblasti a respondentů	39
4. 5 Průběh výzkumu	40
4. 6 Zpracování výsledných údajů	40
4. 7 Etická rizika výzkumu	41

5. Analýza dosažených výsledků výzkumu	43
5. 1 DVC1 Jaké cílové skupiny se nacházejí na území regionu?	44
5. 2 DVC2 Jaké možnosti sociální pomoci jsou na území regionu k dispozici? ...	45
5. 3 DVC3 Jaká je v regionu územní dostupnost sociální pomoci?	49
5. 4 DVC4 Jaká je na území regionu informační dostupnost sociální pomoci?	50
5. 5 Stěžejní sociální služby ve zkoumané oblasti	51
5. 6 Shrnutí výzkumné části	56
5. 7 Závěr a diskuze	56
6. Seznam použité literatury a dalších zdrojů	59

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Seznam poskytovatelů sociálních služeb v okrese Ústí nad Orlicí	II
Příloha č. 2: Seznam poskytovatelů sociálních služeb v Ústí nad Orlicí, dle cílových skupin	V
Příloha č. 3: Mapa a poloha zkoumaného území	IX
Příloha č. 4: Mapa území Obce s rozšířenou působností	X
Příloha č. 5: Přepis rozhovoru se starostou obce Pastviny	XI

Seznam použitých zkratk:

KP	Komunitní plánování
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NNO	Nestátní neziskové organizace
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PnP	Příspěvek na péči
POÚ	Obec s pověřeným úřadem
PS Pastviny	Pečovatelská služba Pastviny
SDPRSS	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb
SocSl.	Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
SLDB	Sčítání lidí, bytů a domů
SSP	Státní sociální pomoc
Svazek	Dobrovolný svazek obcí a měst, Rozvoj regionu obcí pod Zemskou branou

Úvod

Poskytování sociálních služeb ve venkovském prostředí je v mnoha ohledech velmi specifické. Vzhledem k tomu, že zde komunity fungují jinak než ve velkých městech, především ve smyslu vzájemné soudržnosti, silným dodržováním společenských zvyklostí a nízkou anonymitou, nabízí se myšlenka, že sociální pomoc na venkově není zapotřebí. Opak je ale pravdou, kterou si jednotlivci většinou uvědomí až ve chvíli, kdy nastane situace, kterou nedokáží řešit vlastními silami. V takovém případě by měla přijít na pomoc rodina. Pokud tomu tak není, přichází na řadu systém sociálního zabezpečení.

Důvodem výběru tohoto tématu je fakt, že již čtvrtým rokem vykonávám profesi sociální pracovníce v pečovatelské službě, která působí v příhraničním regionu obcí pod Zemskou branou. Naprostá většina našich klientů jsou osoby se sníženou soběstačností, především z důvodu věku. Proto jsem se až doposud věnovala mapování možností sociální pomoci pouze pro tuto cílovou skupinu. V posledních dvou letech se ale mezi žadateli o zavedení pečovatelské služby objevují i osoby, které jsou zdravotně znevýhodněné nebo mají chronické duševní onemocnění, a zdaleka nedosahují seniorského věku. Předpokládám, že v budoucnosti se pečovatelské služby obecně stanou klíčovými poskytovateli terénní sociální péče, a to napříč cílovými skupinami, bez ohledu na věk nebo nepříznivou sociální situaci.

Hlavním cílem práce je zhodnotit dostupnost sociální pomoci v regionu obcí pod Zemskou branou z pohledu místních starostů. Dílčí cíle zjišťují, jaké cílové skupiny se na zkoumaném území vyskytují, jaké možnosti sociální pomoci mají k dispozici, jestli je v dostatečné míře zajištěna veřejná doprava a zda jsou občanům obcí srozumitelně předávány informace o možnostech zajištění sociální pomoci.

Právě z tohoto důvodu se teoretická část méj bakalářské práce věnuje tématům, jejichž prostřednictvím je možno široké veřejnosti, klientům (i potencionálním) a jejich rodinným příslušníkům stručně poskytnout všestranné poradenství a informace o možnostech sociální pomoci. V úvodu definuje vybrané pojmy z oblasti sociálního zabezpečení, které považuji za klíčové v počáteční fázi práce s klientem. Následně popisuje realizaci sociálního zabezpečení v České republice, přičemž zvláštní pozornost je věnována třetímu pilíři, jeho hlavním cílům a nástrojům, kterými je sociální pomoc v ČR prováděna. Dále se věnuje zákonnému vymezení forem a druhů sociálních služeb, včetně stručného popisu, ze kterého je

patrné, pro koho a v jaké situaci je služba vhodná. Práce pro úplnost a kontext, zmiňuje i subjekty, které se mohou po splnění stanovených podmínek stát poskytovateli sociálních služeb a také jejich povinnosti dle Zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. Současně nastiňuje i hlavní nástroj financování sociální péče, a to příspěvek na péči. V závěrečné kapitole je charakterizována dostupnost, jako jeden z klíčových pojmů celé práce. Teoretickou část uzavírá popis procesu komunitního plánování sociálních služeb, jeho výhody a úskalí.

V metodologické části se práce zabývá hledáním odpovědí na dílčí výzkumné cíle, aby mohla naplnit cíl hlavní. Za nejvhodnější k účelu práce byla shledána kvalitativní výzkumná strategie, a to hlavně z toho důvodu, že její metody výzkumníkovi poskytnou velké množství informací, které mnohdy nevědomě odpoví i na otázky, které nebyly v původním plánu výzkumu. Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se starosty daných obcí, byla provedena sociální analýza území a s ohledem na zjištěné skutečnosti popsány klíčové sociální služby, které v oblasti působí. Doplnující informace byly získány analýzou dokumentů.

V závěrečné diskuzi jsou doporučeny aktivity, kterélepší, zefektivní, nebo rozšíří poskytování sociální pomoci v regionu obcí pod Zemskou branou. Výsledky práce by se mohly stát cenným zdrojem ucelených informací o možnostech a potřebě poskytování sociální péče na zkoumaném území, které využijí nejen obce samotné, ale i poskytovatelé sociálních služeb, které na území fungují.

1 Pozice sociální pomoci v systému sociálního zabezpečení

Napříč historickým vývojem společnosti vždy najdeme zmínky o nějakém druhu sociální pomoci. Ochota pečovat o druhé je součástí společenství již od jeho vzniku. Lidé o sebe pečovali a pomáhali si nejprve v nejužším okruhu svých blízkých a sousedů. Později se začali zabývat dobročinností a chudinskou péčí. Mezi prvními institucemi, které začaly poskytovat cíleně prováděnou sociální práci, byla přirozeně církev, následně různé typy spolků, nebo dobrovolníci. (Kodymová, 2015 str. 11)

Vzniku pojmu „sociální zabezpečení“ předcházely termíny jako „*chudinská péče*“, „*sociální správa*“, nebo „*sociální péče*“. Jako první to byla svobodná města, která na sebe vzala péči o chudé. Měla za cíl zregulovat žebrání a poskytnout pomoc prostřednictvím azylů, které organizovala. Následně toto opatření přecházelo do správy obcí, a ještě později do řízení státu. Systém sociálního zabezpečení, tak jak jej známe dnes, má za sebou dlouhý vývoj, ovšem jeho cíl byl vždy stejný – zabezpečit občany, kteří se na základě vzniku sociální události, jako je např. nemoc, úraz, invalidita, mateřství, stáří nebo ztráta živitele dostali do nepříznivé sociální situace. Forma a úroveň poskytování péče jsou ovšem značně rozdílné, jelikož závisí zejména na stupni vývoje a aktuálních problémech dané společnosti. (Tröster, 2013 str. 19)

1.1 Definice vybraných pojmů z oblasti sociálního zabezpečení

Sociální rizika neboli sociální události jsou situace, které jsou státem uznané za objektivní, a se kterými právo spojuje vznik, změnu nebo zánik práv a povinností, které se váží ke konkrétním nástrojům sociální politiky, a které pomáhají předejít, zmírnit nebo překonat obtížnou životní situaci způsobenou takovou událostí. (Krebs, 2015 str. 183)

Podle Slovníku sociální práce se sociální událostí rozumí taková „*událost, která je v rámci státní sociální politiky považována za riziko, jež jednotlivec (nebo rodina) nemusí být schopen zvládnout vlastními silami*“. (Matoušek, 2008 str. 205)

Nepříznivou sociální situaci zákonná norma vymezuje jako stav, kdy je oslabena nebo ztracena nějaká schopnost z důvodu věku, zhoršeného zdravotního stavu, krizové situace, špatných životních návyků nebo negativního způsobu života, který vede ke konfliktu se společností. Příčinou vzniku nepříznivé sociální situace může být i znevýhodněné sociální prostředí či ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Situace je řešena tak, aby podporovala sociální začlenění a ochránila osobu před sociálním vyloučením. Pokud dojde k sociálnímu vyloučení,

přichází možné řešení v rámci **sociálního začleňování**, který zajišťuje, že osoby, které jsou sociálně vyloučené nebo jím ohrožené, dostanou příležitosti, které jim pomohou dostat se zpět do ekonomického, sociálního i kulturního života a aby žili takovým způsobem, který společnost považuje za běžný. (SocSl.)

Sociálně vyloučená je osoba, která žije mimo běžný život společnosti a v důsledku nepříznivé sociální situace se nemůže vrátit do běžného života. Žije v chudobě, bez účasti na trhu práce (nebo na soustavném vzdělávání u mladých lidí), bez přiměřeného bydlení a příjmu. Dlouhodobý pocit, že osoba nemá ve společnosti své místo, může vést až k chronickému onemocnění. (Matoušek, 2008 str. 205)

1.2 Sociální zabezpečení

S rozvojem průmyslu mezi 18. a 19. stoletím dochází ke značné změně životních podmínek. Mění se způsob a charakter práce i pracovní podmínky, tím pádem i společenský život obecně. Tyto změny jsou mimo jiné doprovázeny zvýšením sociálních rizik pro občany. Běžně se stává, že se člověk dostane do nepříznivé sociální situace, kterou není schopen zvládnout sám, proto je v každé zemi nastaven určitý systém sociálního zabezpečení, který pomáhá jednotlivci nést důsledky sociálních událostí. (Tröster, 2013 str. 21)

Dle Krebse se systém sociálního zabezpečení liší charakterem, formou, cílem i náplní. Je prostředkem sociální politiky a jako takového ho můžeme chápat ve smyslu souboru institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím a pomocí se uskutečňuje předcházení, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí občana. (Krebs, 2015 str. 183)

Jinak řečeno sociální zabezpečení je systém, jenž se prostřednictvím naplňování cílů sociální politiky snaží zajistit vytvoření důstojných podmínek pro život a zajištění rovných podmínek, tedy přístup ke vzdělání, ke zdravotnictví, zaručení rovných pracovních příležitostí, získat přiměřené bydlení a příjem pro všechny. Samozřejmostí zůstává, že vše výše uvedené, musí být poskytnuto v odpovídající kvalitě. (Krebs, 2015 str. 40)

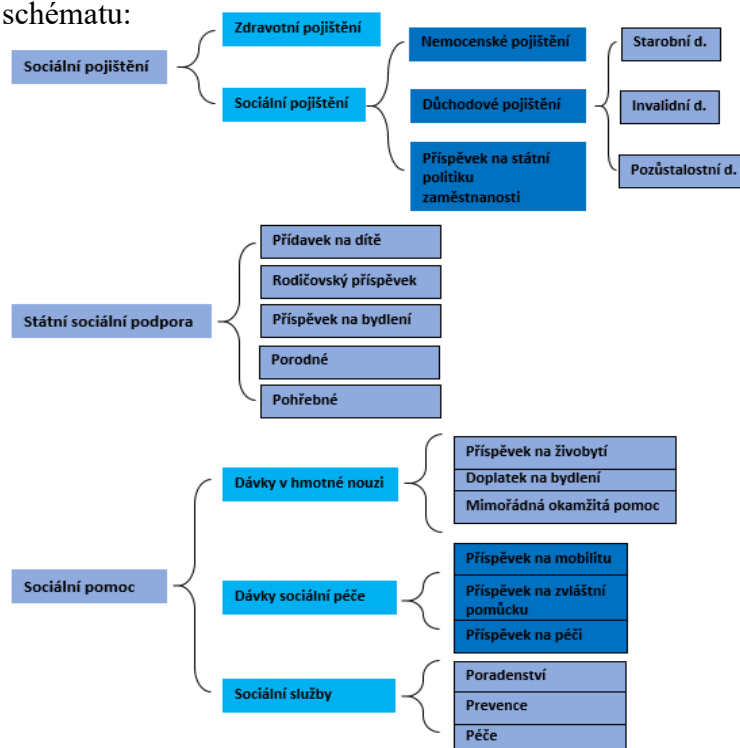
Systém je nastaven tak, aby zajistil základní životní potřeby všem osobám, které si nejsou schopny pomoc samy ani za podpory rodiny nebo dalších blízkých osob, v takové míře, aby nedošlo k sociálnímu vyloučení. Systém sociálního zabezpečení řeší situace, kdy:

- hrozí ohrožení práv,

- se občan nachází v hmotné nouzi,
- se občan ocitl v sociální nouzi a není schopen si pomoci sám, vlastními silami,
- mu výše uvedené situace hrozí. (Průša, 2007 str. 18)

1.3 Realizace sociálního zabezpečení

Na počátku 90. let minulého století prošlo sociální zabezpečení v ČR výraznými reformami. Byly vytvořeny tři na sebe navazující, ale zároveň relativně samostatné systémy – **systém sociálního pojištění**, **státní sociální podpory** a **sociální pomoci**. Jejich odlišnost spočívá hlavně v tom, jaké sociální události řeší, jakým způsobem jsou financovány a jakou metodou jsou tyto systémy zabezpečeny. (Krebs, 2015 str. 185) Současná podoba systému sociálního zabezpečení je uvedena v následujícím schématu:

Obrázek 1 Schéma systému sociálního zabezpečení v České republice, vlastní zpracování

Vzhledem k cílům a kontextu této práce se v následujících podkapitolách budu věnovat pouze systému státní sociální pomoci (dále jen „SSP“), jelikož považuji za nutné, aby pracovníci všech sociálních služeb měli všeobecný přehled o komplexních možnostech její realizace.

1.4 Sociální pomoc

„Sociální pomoc“ je na našem území relativně známý pojem. Známe ho už z padesátých let minulého století, kdy se poprvé oficiálně objevil v chudinských zákonech. Nahradil dřívější pojmy jako např. chudinská péče nebo podpora. Přesnou definici je ale i přes to velice obtížné vymezit, neboť v odborné literatuře a v platných legislativách se většinou setkáváme s pojmem „**sociální péče**“, který je spojený především se sociálními službami. Sociální péče svým významem odpovídá anglickému výrazu „*social welfare*“ (Tomeš, 1998 s. 14-15), jehož vznik je podle „Encyklopedie sociální práce“ datován na začátek 20. století, v praxi jsme však svědky toho, že pojem nikdy přesně definován nebyl a svým způsobem ani nemůže být. Jedna z definic, která je odvozena z odborných textů, může znít tak, že „*Sociální péče je systém národních programů, benefitů a služeb, které pomáhají s psychologickými, sociálními a ekonomickými potřebami, které jsou nezbytné k sociální pohodě jednotlivců a společnosti*“. (Macarov, 1995 str. 15)

Hlavním rozdílem mezi těmito dvěma pojmy je úloha státu v dané oblasti. Základním předpokladem „**sociální pomoci**“ je, že každá osoba nese zodpovědnost především sama za sebe a za svou rodinu a není jí zbavena ani v případě, že se dostane do nepříznivé sociální situace, kterou nedokáže vyřešit sama nebo s podporou svého blízkého okolí a jiné nástroje sociálního zabezpečení nemohou být brány v potaz, jelikož osoba nesplňuje některou ze zákonných podmínek na její využití. V tomto konceptu, je víc než na cokoli jiného, kladen důraz na aktivitu příjemce pomoci v řešení určité situace, proto bude v následujícím textu užíván tento pojem, a to hlavně z toho důvodu, že autor zastává názor, že není možné, aby klient sociální služby nebo příjemce jiné sociální pomoci zůstal na těchto nástrojích závislý.

Hlavními cíli sociální pomoci je zajistit osobám, které jsou nositeli sociálních událostí nebo jsou těmito událostmi ohroženy, oblast základních životních potřeb a znovudosažení schopnosti k soběstačnému životu. (Tomeš, 1998 str. 66) Prostřednictvím společenské solidarity a dobročinnosti je osobě poskytnuta pomoc a podpora v navrácení sociální suverenity, v překonání sociálně – ekonomických obtíží a v poslední řadě pomoci i těm osobám, které mají trvale obtížné postavení ve společnosti.

Moderní systém sociální pomoci musí vycházet z určitých zásad, které jsou v komparaci s jinými vyspělými státy považovány za příhodné. Mezi základní principy poskytování sociální pomoci patří:

- demonopolizace sociální pomoci
 - decentralizace a demokratizace státní sociální správy
 - diverzita zdrojů a forem sociální pomoci
 - změna objektu a humanizace sociální pomoci
 - personifikace pomoci a profesionalizace ve všech oblastech sociální pomoci
- (Krebs, 2015 str. 301)

1.4.1 Nástroje sociální pomoci

Výčet nástrojů sociální pomoci jasně značí o faktu, že poskytování této formy pomoci je interdisciplinární záležitost. Pracovník, který pomoc zprostředkovává, by tedy měl mít všeobecný přehled nejen o sociální oblasti, ale taky o občanském, trestním a mezinárodním právu. Mezi nástroje sociální pomoci patří poradenství, sociálně-právní ochrana, sociální prevence a dávky sociální péče a sociální služby. (Krebs, 2015 str. 306) Charakteristice a formám poskytování sociálních služeb je věnována celá následující kapitola, proto bude tento nástroj pro tuto chvíli opomenut.

a) poradenství

Záleží na úhlu pohledu, zda budeme poradenství brát jako zcela samostatný obor činnosti nebo zda jej budeme považovat za nástroj psychoterapie. Samotní psychoterapeuti ale mnohdy hovoří o poradenské psychoterapii, či psychoterapeutickém poradenství. Další odborníci hranici mezi těmito dvěma pojmy nevnímají vůbec. Následující členění nabídne několik hledisek posouzení, kde a jak se poradenství a psychoterapie potkávají.

Poradenství můžeme rozdělit na následující typy:

- poradenství psychologické – které je zaměřeno např. na interpersonální vztahy
- poradenství právní – poskytování informací o zákonných právech a povinnostech
- poradenství zdravotní – informace o specifických nemocech
- praktické životní poradenství – otázky bydlení, práce, vzdělání apod. (Kalina, 2013 str. 89)

Nesmím samozřejmě opomenout sociální poradenství, které je pro kontext této práce nejvýznamnější. Sociální poradenství začaly v 90. letech 20. století rozvíjet občanské poradny nebo některé poradny pro osoby se zdravotním postižením. Každá služba, která má zákonem stanovené základní, nebo odborné poradenství pracuje s jinými metodami, východisky a poskytuje ho klientům s různými problémy. Například manželská poradna se zaměřuje na již zmiňovanou psychoterapeutickou pomoc, zatímco občanská poradna se snaží klientovu nepříznivou sociální situaci vyřešit komplexně. (Kalvoda, 2015)

b) sociálně-právní ochrana

Sociálně-právní ochrana představuje institucionalizovanou formu ochrany dětí. Tato forma ochrany zajišťuje především právo dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu zájmů dítěte nebo zabezpečení náhradního rodinného prostředí v případě, že dítě nemůže být vychováno v jeho vlastní rodině. Sociální ochranu zajišťují Orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) jimiž jsou dle Zákona 359/1999 Sb., obecní úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, krajské úřady, ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) a úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Nejdůležitější činností OSPOD je poradenská a preventivní činnost. (Pemová, 2012 s. 28-30)

c) sociální prevence

Podle Matouška se prevencí ve vztahu k sociální práci rozumí „*Soubor opatření, jimiž se předchází sociálnímu selhání, a to zejména těm typům selhání, které ohrožují základní hodnoty společnosti.*“ Prevenci můžeme rozdělit na tři typy: primární, sekundární a terciální.

- **Primární prevence** je zaměřena na všechno obyvatelstvo nebo pouze skupinu v době, kdy se očekávaná problém ještě neprojevil.
- **Sekundární prevence** se zaměřuje na osoby se zvýšeným rizikem sociálního selhání, případně na osoby, u nichž již k selhání dochází, ale jeho míra se ještě nedá přesně stanovit.
- **Terciální prevence** je prováděna u osob, u nichž k sociálnímu selhání došlo a je zde snaha ho neprohlubovat. (Matoušek, 2008 str. 154)

d) dávky

Dávky sociální péče můžeme rozdělit do dvou kategorií – **dávky hmotné nouze**, mezi které patří příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc a **dávky sociální péče**, kterými jsou příspěvek na péči a příspěvek

pro zdravotně postižené, který zahrnuje – příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku nebo její výpůjčku a průkaz osoby se zdravotním postižením.

Poskytování pomoci v hmotné nouzi je ukotveno v zákoně 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Jedná se formu pomoci osobám s nedostatečnými příjmy s hlavním cílem předejít sociálnímu vyloučení. Počítá s tím, že osoba se bude aktivně zapojovat do procesu znovuzískání dostatečných prostředků k soběstačnému životu. Existuje tu předpoklad, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá. Nezbytnou součástí systému pomoci v hmotné nouzi je sociální práce s klienty, jejíž metody musí být přizpůsobeny dané situaci a individualitě klienta. (MPSV, 2019)

2 Systém sociálních služeb v ČR

Sociální služby jsou v současné době nepostradatelnou součástí III. pilíře systému sociálního zabezpečení v České republice. Společně s dalšími nástroji, které tento pilíř zahrnují, reagují na vzniklou nepříznivou sociální situaci, ve které se ocitl jednotlivec, skupina nebo komunita a ve vzájemné součinnosti s pomáhajícím pracovníkem se tuto situaci snaží vyřešit prostřednictvím služeb sociální péče, prevence nebo poradenstvím. Kapitola čerpá hlavně ze zákonného vymezení pojmů, tedy především ze zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách v posledním znění. (Vrbický, 2014 str. 5)

2.1 Sociální služby

Sociální služby jsou poskytovány lidem, kteří jsou nějakým způsobem společensky znevýhodnění. Cílem je zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře znovu začlenit do společnosti nebo naopak chránit společnost před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby zohledňují uživatele, jeho rodinu i další skupiny, do nichž patří, případně chrání zájmy širší společnosti. (Matoušek, 2011 str. 9) Sociální služba je pojem, který velmi úzce souvisí se sociální péčí. Tu mohou poskytovat instituce, jejichž zřizovatelem je stát nebo obec. V současné době i soukromé osoby. Služba se může soustředit pouze na konkrétního jednotlivce, může být, ale poskytována i v rámci skupiny nebo celé komunity. (Tomeš, 2010 str. 38) Z hlediska cílových skupin jsou nejčastějšími příjemci sociálních služeb senioři, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi a osoby, které z nějakého důvodu žijí „na okraji“ společnosti. (MPSV, 2020)

Zákonná norma sociální službu vymezuje jako „*Činnost nebo soubor činností zajišťující pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.*“ (SocSl.)

Slovník sociální práce uvádí, že „*Sociální služby jsou krátkodobě, nebo dlouhodobě poskytovány oprávněným uživatelům, jejichž cílem je zvýšení kvality klientova života, případně i ochrana zájmu společnosti.*“ (Matoušek, 2008 str. 203)

Je nutné zmínit, že na sociální služby musíme pohlížet i z hlediska nad resortního. V takovém pojetí sociální péči a sociální práci nezahrnují jen oblasti, které jsou v České republice řízeny Ministerstvem práce a sociálních věcí, ale také instituce, které řídí Ministerstvo zdravotnictví, např. kojenecké ústavy a léčebny dlouhodobě nemocných, Ministerstvo vnitra, které zařizuje preventivní programy a Ministerstvo

spravedlnosti, pod jehož působnost patří probační a mediační programy. (Vrbický, 2014 str. 6)

2.1.1 Účel sociálních služeb

V současné době je systém poskytování sociálních služeb nastaven tak, aby byla především zachována lidská důstojnost klientů, aby se vycházelo z jejich individuálních potřeb, aktivně se rozvíjely jejich schopnosti, které směřují ke zlepšení nebo zachování soběstačnosti. Všechny služby musí být poskytovány v co největším zájmu klientů a v odpovídající kvalitě. Uživatelům služeb je poskytována pomoc a podpora v oblastech základních životních potřeb v takové míře, aby se na službě nestali závislí a co možná nejdříve se začlenili zpět do společnosti, případně oddálili odchod do ústavní péče. Zjednodušeně řečeno „*Sociální služby pomáhají lidem žít běžným životem*“ (MPSV, 2020)

2.2 Typologie sociálních služeb

Dle zákonné právní normy můžeme v ČR sociální služby kategorizovat několika způsoby. Základní dělení vychází z forem, v jakých se služby mohou poskytovat. Jsou to služby:

Pobytové – Pobytovými službami se rozumí služby, které jsou spojeny s ubytováním v sociálních zařízeních.

Ambulantní – Ambulantními službami se rozumí takové služby, do kterých klient dochází, nebo je doprovázen a součástí služby není ubytování.

Terénní – Terénní služba je taková, která je poskytována v přirozeném prostředí klienta. (SocSl.)

Další dělení vychází z podstaty a hlavních cílů služby. Dělí se na služby sociálního poradenství, sociální péče a sociální prevence.

2.2.1 Sociální poradenství

Sociální poradenství zahrnuje základní a odborné sociální poradenství. Oba typy mohou poskytovat státní i nestátní subjekty sociální péče a pomoci.

Základní sociální poradenství je povinen zajistit každý poskytovatel sociální služby nebo sociální pracovník na obci. Poskytuje poradenství o nárocích, dávkách a dalších možnostech, které mohou přispět k řešení nepříznivých sociálních situací daných osob. Základní sociální poradenství by mělo být člověku dostupné co nejbližší k jeho bydlišti nebo pracovišti. Důležité ale je, aby o tuto možnost nepřišli lidé žijící na menších obcích, kde se o tyto záležitosti nejlépe postará sociální pracovník nebo

pracovník obce, který prošel speciálním školením. Součástí základního sociálního poradenství je v případě potřeby také zprostředkování další odborné pomoci.

Odborné sociální poradenství je zaměřeno na jednotlivé sociální skupiny. Poskytuje se v občanských, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením, pro oběti trestných činů a domácího násilí a ve specializovaných zdravotnických lůžkových zařízeních hospicového typu a zaměřuje se na konkrétní pomoc a praktické řešení nepříznivé sociální situace člověka. Součástí odborného sociálního poradenství jsou i terapeutické činnosti pro osoby, jejichž způsob života může vést ke konfliktům se společností. (Hartl in Matoušek, 2003 str. 84)

2.2.2 Služby sociální péče

Služby sociální péče poskytují pomoc a podporu osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení a potřebují pomoc jiné fyzické osoby k tomu, aby mohli i nadále žít ve svém přirozeném prostředí, které pro ně představuje soukromí, jistotu a bezpečí. Umožňují osobám, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci využívat potřebné služby a následně podporovat klienta v důstojném a soběstačném životě po co nejdelší možnou dobu, tak aby každý den trávili plnohodnotně a smysluplně.

Osobní asistence je terénní sociální služba, která je poskytována bez časového omezení. Hlavními cíli služby je poskytnout osobě pomoc a podporu v oblastech základních životních potřeb. Na rozdíl od pečovatelské služby zajišťuje i výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti.¹

Pečovatelská služba je terénní, nebo ambulantní sociální služba, která je poskytována osobám se sníženou soběstačností. Služba je poskytnuta ve vymezeném čase v přirozeném prostředí osoby, nebo v zařízení sociálních služeb.

Tísňová péče je terénní služba, kterou je poskytována nepřetržitá distanční hlasová nebo elektronická komunikace s osobami, které jsou vystaveny stálému vysokému riziku ohrožení zdraví nebo života, popř. náhlého zhoršení jejich zdravotního stavu či schopností. V případě akutního ohrožení života nebo zdraví je tato služba schopna poskytnout zákrok zdravotnické záchranné služby, policie nebo

¹ V návrhu novely Zákona 108/2006 Sb. jsou § 39 osobní asistence a § 40 pečovatelská služba sloučeny pod jediný § 39 Asistenční a pečovatelská služba, ve kterém nejen, že tyto aktivity jsou zahrnuty, ale mezi základními činnostmi se objevuje i nácvik dovedností pro zvládání péče o osoby závislé na péči a pomoc s vyrovnáním se s traumatem spojeným s umíráním a úmrtím blízké osoby.

hasičů. Dále nabízí sociálně terapeutické činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při uplatňování práv.

Průvodcovské a předčítatelské služby jsou terénní nebo ambulantní služby. Tato pomoc je poskytována osobám, které mají snížené schopnosti díky vysokému věku, zdravotní postižení v oblasti orientace nebo komunikace a napomáhá jim při vyřizování osobních záležitostí. Hlavním posláním služby je doprovázení dětí i dospělých do školských zařízení, k lékaři, na zájmové a volnočasové aktivity, popř. do zaměstnání apod. Předčítání nebo jiný způsob zajištění informací osobám s poruchami komunikace je jedním ze základních kamenů této služby.

Podpora samostatného bydlení je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Tato služba poskytuje pomoc a podporu při zajištění chodu domácnosti, výchovných a vzdělávacích činnostech, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při uplatňování práv.

Odlehčovací služby jsou terénní, ambulantní, nebo pobytové služby poskytované osobám, které mají sníženou soběstačnost a o které je pečováno v jejich přirozeném prostředí. Cílem služby je nezbytný odpočinek pečující osoby. Nabízené služby souvisí s pomocí a podporou v oblastech základních životních potřeb a sociálně terapeutické činnosti. (SocSl.)

Centra denních služeb poskytují ambulantní služby osobám, které mají sníženou soběstačnost a jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Hlavními cíli těchto center je podpořit klienta ve zvyšování míry jeho soběstačnosti v oblastech péče o sebe samého, sebeobsluhy a v běžných dovednostech běžného života. (Mlýnková, 2010 str. 94)

Denní stacionáře jsou ambulantně poskytovány služby osobám se sníženou soběstačností, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Záleží na druhu stacionáře a cílové skupině, pro kterou je určen, většinou klienti této služby žijí doma s rodinou, nebo jsou uživateli podporovaného, či chráněného bydlení. Jejich stav jim nedovoluje navštěvovat zaměstnání, ale současně, nemohou zůstat sami bez pomoci jiné fyzické osoby. Ve stacionáři tráví jen část dne, čímž svým pečovateli dávají určitou svobodu. Ti jim nemusejí obětovat veškerý svůj čas a mohou chodit do zaměstnání, vést soukromý život, mají čas na odpočinek a relaxaci. (Votočková, 2017)

Týdenní stacionáře poskytují nepřetržité pobytové služby osobám se sníženou soběstačností, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Klienti týdenního stacionáře zpravidla jezdí na víkend domů za svou rodinou. Ta tímto způsobem péče se svým blízkým neztrácí kontakt, zároveň, má ale čas na jiné aktivity a odpočinek.² (Votočková, 2019)

Domovy pro osoby se zdravotním postižením poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost a jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Klientům je poskytována pomoc, která souvisí s oblastmi základních životních potřeb. Současně pak i služby výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti.

Domovy pro seniory poskytují pobytové služby osobám (většinou trvalého charakteru), které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku a potřebují péči jiné fyzické osoby. Důraz se klade na to, aby byl v co nejvyšší možné míře zajištěn běžný způsob života a dále důstojné prostředí a zacházení s klienty.

Domovy se zvláštním režimem poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu chronického duševního onemocnění nebo závislosti na návykových látkách a osobám se stařeckou, Alzheimerovou demencí a ostatními typy demencí, které mají z důvodu těchto nemocnění sníženou soběstačnost a potřebují péči jiné fyzické osoby. Péče v těchto zařízeních je nastavena tak, aby odpovídala specifickým potřebám osoby. Především jsou zajišťovány základní životní potřeby, dále pak aktivizační činnosti a zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.

Chráněné bydlení je pobytová služba poskytující pomoc osobám, které mají sníženu soběstačnost z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje podporu v oblasti zajišťování základních životních potřeb jiné fyzické osoby. Služba je poskytována ve formě skupinového, popřípadě individuálního bydlení. Hlavním posláním služby chráněného bydlení je poskytnout jejím klientům pomoc a podporu pro to, aby mohli vést samostatný život v co možná nejvyšší možné míře.

² V návrhu novely Zákona č. 108/2006 Sb. se týdenní stacionáře ruší a nahrazuje je § 48 Domovy sociální péče. Tato služba by se pak poskytovala i klientům současných domovů pro osoby se zdravotním postižením, domovů pro seniory a domovům se zvláštním režimem.

Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče jsou pobytové sociální služby osobám, které již nevyžadují lůžkovou péči, ale vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nejsou schopny se obejít bez pomoci jiné fyzické osoby a nemohou proto odejít do svého přirozeného prostředí do doby, než jim bude zabezpečena pomoc osobou blízkou, jinou fyzickou osobou či terénní, ambulantní nebo pobytovou službou. (SocSl.)

2.2.3 Služby sociální prevence

Služby sociální prevence pomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávnění zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.

Raná péče je terénní služba, která může být doplněna ambulantní formou, poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené nebo je jeho vývoj ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. Služba se zaměřuje na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte. Je poskytována s ohledem na specifické potřeby dítěte. Mezi základní činnosti, které služby rané péče poskytují, patří zejména výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, při kterých pracovníci zhodnotí schopnosti a dovednosti dítěte a jeho rodiny a na základě tohoto zjištění, poskytnou specializované poradenství, podporu a posílení rodičovských kompetencí. (SocSl.)

Telefonická krizová pomoc je terénní služba poskytována optimálně 24 hodin denně. Služba též zahrnuje pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů. Telefonická krizová pomoc spočívá v jednorázovém nebo opakovaném telefonickém rozhovoru s pracovníkem služby. Pomoc je dostupná i on-line prostřednictvím, e-mailu, facebooku nebo chatu. Hlavním cílem rozhovoru je uvolnit emoce, pojmenovat problém a komunikovat s volajícím, aby dál nedocházelo k prohlubování krizové situace. (Květenská, 2014 str. 19)

Tlumočnické služby jsou terénní, případně ambulantní služby, které se poskytují osobám s poruchami komunikace způsobenými především smyslovým postižením, které zamezuje běžné komunikaci s okolím bez pomoci jiné fyzické osoby.

Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Poskytují pomoc a podporu

při vytvoření podmínek pro samostatnou přípravu nebo pomoc s přípravou stravy. Je zde umožněno ubytování, které ovšem nepřesáhne dobu jednoho roku. Možnost poskytnutí podmínek pro osobní hygienu a zabezpečení pomoci při chodu domácnosti je samozřejmostí. Jedna z hlavních oblastí pomoci je samozřejmě podpora při uplatňování práv a zajištění osobních záležitostí, zejména zajištění všech potřebných dokladů a nároků na pomoc ze systému sociálního zabezpečení.

Domy na půli cesty poskytují pobytové služby osobám do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, případně pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody či ochranné léčby. Služby se poskytují s ohledem na specifické potřeby osoby. Poskytují služby spojené s ubytováním, zprostředkováním kontaktu se společenským prostředím, podporou a pomocí při využívání běžně dostupných služeb a aktivizačními činnostmi, které směřují k získání potřebných kompetencí pro samostatný život.

Kontaktní centra jsou nízkoprahová zařízení poskytující ambulantní nebo terénní služby osobám, které jsou ohroženy závislostí na návykových látkách. Cílem služby je snižování sociálních a zdravotních rizik, poskytování sociálně terapeutických činností, pomoc při uplatňování práv a poskytnutí podmínek pro osobní hygienu. Mezi velice důležité činnosti kontaktního centra dozajisté patří výměna a poskytnutí materiálu, který je spojený s užíváním drog, čímž preventivně působí v oblasti zdraví.

Krizová pomoc je terénní, ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu, zpravidla nepřesahující 7 dní, která je poskytována osobám, které se nacházejí v ohrožení zdraví nebo života a nemohou danou situaci řešit vlastními silami. Zajišťuje ubytování, stravu a sociálně terapeutické činnosti.

Intervenční centra jsou centra, která poskytují pomoc osobám, které jsou na základě vykázaní ze společného obydlí ohroženy násilným chováním vykázané osoby. Služba je poskytnuta nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázaní intervenčnímu centru nebo na základě vlastní žádosti ohrožené osoby.

Nízkoprahová denní centra poskytují ambulantní, případně terénní služby osobám bez přístřeší. Nabízejí poskytnutí podmínek pro osobní hygienu a zajištění pomoci v oblastech základních životních potřeb.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní nebo terénní služby dětem a mládeži ve věku od 6 do 26 let, které jsou ohroženy společensky

nežádoucími jevy. Zajišťují aktivity, které jsou společensky přijatelné a které působí výchovně, upevňují motorické, psychické a sociální dovednosti.

Noclehárny nabízejí služby spojené z přenocování a hygienou osobám bez přístřeší.

Služby následné péče jsou poskytovány osobám s chronickým onemocněním nebo osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly lůžkovou péči ve zdravotnickém zařízení. Mimo jiné zajišťují ubytování.

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou určeny pro rodiny s dítětem, u kterého je ohrožen vývoj v důsledku dopadů dlouhodobě krizové situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci jiné fyzické osoby překonat.

Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením jsou poskytované osobám v důchodovém věku nebo osobám se zdravotním postižením, které jsou ohroženy sociálním vyloučením.

Sociálně terapeutické dílny jsou ambulantní služba, pro osoby se zdravotním postižením, které jsou z důvodu jejich snížené soběstačnosti těžko umístitelné na běžný nebo chráněný trh práce.

Terapeutické komunity poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám, které jsou závislé na návykových látkách nebo osoby s duševním onemocněním, které mají zájem o začlenění do běžného života.

Terénní programy služba je určena pro problémové skupiny osob, jako jsou uživatelé návykových látek, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách apod. Cílem služby je takové osoby vyhledat a minimalizovat rizika jejich způsobu život. Služba může být poskytována anonymně.

Sociální rehabilitace je soubor specifických činností, které směřují k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich dovedností, schopností, posilování návyků a nácvikem běžných pro samostatný život nezbytných činností. Poskytuje se ambulantní, terénní nebo pobytovou formou. (SocSl.)

2.3 Poskytovatelé sociálních služeb

Sociální službu může poskytovat fyzická nebo právnická osoba na základě *Oprávnění k poskytování sociálních služeb*³ (dále jen „oprávnění“), které vzniká

³ Oprávnění k poskytování sociální služby vzniká na základě **rozhodnutí o registraci**, na které je po splnění všech stanovených podmínek právní nárok.

splněním stanovených náležitostí⁴ rozhodnutím o registraci vydaným místně příslušným krajským úřadem. Ten rovněž vede veřejně přístupný registr poskytovatelů sociálních služeb. (Matoušek, 2011 str. 12) Zákon o sociálních službách kromě ochrany práv a oprávněných zájmů osob, kteří jsou v jejich prosazování oslabeni z různých důvodů, jako je např. věk, zdravotní postižení, krizová životní situace apod. vymezuje také práva a povinnosti krajských poboček úřadu práce, obcí, krajů, státu a v neposlední řadě i poskytovatelů sociálních služeb. V zákoně jsou také upraveny podmínky, které se týkají výkonu sociální práce, a to ve všech systémech, kde sociální pracovníci působí. (Registr poskytovatelů sociálních služeb, 2020)

Zákon uvádí celou řadu povinností, kterým musí poskytovatel při své činnosti dostát. Největší váha je dána povinnostem, které jsou uvedeny v § 88 a 89. Jedná se o povinnosti, které se především váží k ochraně práv uživatele služby. Základní povinnosti se dají shrnout do několika bodů:

- a) **Informace a srozumitelnost**, zajišťovat dostupnost informací o druhu, místě a okruhu osob, jimž je služba poskytována. Informovat o právech a povinnostech poskytovatele i zájemce o službu.
- b) **Respektovat a dodržovat základní lidská práva**, která vycházejí z Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod. Všem klientům poskytovat důstojné podmínky, které jejich základní lidská práva neomezí.
- c) **Zpracování Vnitřních pravidel**, které klienta informují o službě, jejích cílech, poslání, provozní době, poskytovaných úkonech, možnosti stěžovat si na kvalitu služby apod.
- d) **Individuálně plánovat**, stanovit cíle, k jejichž naplnění dojde prostřednictvím služby a průběžné hodnocení tohoto procesu.
- e) **Evidence** uchazečů a odmítnutých zájemců (z důvodu nedostačující kapacity) o službu
- f) **Uzavření smlouvy** o poskytování sociální péče s každým klientem
- g) dodržovat **Standardy kvality v sociálních službách**
- h) **Zvláštní ohled na specifické potřeby** „nejzranitelnějších“ uživatelů (Čámský a další, 2011 str. 36)

Na základě výše uvedeného vzniká síť sociálních služeb, která poskytuje občanům péči a zajišťuje nezbytnou pomoc a podporu při uspokojování základních

⁴ podrobněji § 79 Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách

životních potřeb. Poskytovateli nebo zřizovateli sociální služby může být MPSV, kraje, obce nebo nestátní subjekty. Každý z těchto subjektů vytváří různé aktivity, které souvisí se specifickými kompetencemi a působností v zajišťování sociálních služeb.

Ministerstvo práce a sociálních věcí především řídí a kontroluje výkon státní správy. Zpracovává národní strategii rozvoje sociálních služeb, v níž rozděluje státní dotace, sleduje a vyhodnocuje jejich plnění a účel a ve spolupráci s kraji určuje parametry dostupnosti sociálních služeb.

Krajský úřad prostřednictvím odborů sociálních věcí zjišťuje potřebnost sociálních služeb na svém území. Zajišťují dostupnost informací o službách, spolupracují s obcemi a přerozdělují státní dotace konkrétním službám. Vykonávají kontrolu registračních a dotačních podmínek. Mezi nejdůležitější činnosti, které kraje vykonávají, je zpracovávání a hodnocení Střednědobých plánů, jejichž součástí je zajištění dostupnosti sociálních služeb na jejich území. (SocSl.)

V roce 2007 vyšel v odborném časopise „Sociální služby“ článek, ve kterém se Mgr. Bc. Zbyněk Vočka z odboru sociálních věcí Krajského úřadu Olomouckého kraje, na základě dvou soudních sporů týkajících se nečinnosti kraje v zabezpečení služeb pro konkrétní klienty zabývá otázkou obecné povinnosti kraje, zajistit dostupnost sociálních služeb. Ustanovení § 95 písm. g) zákona o sociálních službách přímo stanoví, že *„kraj zajišťuje dostupnost poskytování sociálních služeb na svém území v souladu se střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb“*. *„Na zajištění této povinnosti v nezbytném rozsahu bude MPSV poskytovat krajům dotaci ze státního rozpočtu, která bude účelově vázána na dofinancování sítě sociálních služeb na území kraje, při čem výběr konkrétních poskytovatelů, kterým bude dotace přidělena, bude plně v gesci kraje“*. Přestože soud se v prvním výše zmíněném sporu nevěnoval primárně dostupnosti sociálních služeb, konstatoval, že kraj má při volbě způsobu i standardu poskytované péče značnou volnost v tom smyslu, že nemá povinnost zajistit péči o člověka konkrétním jím požadovaným způsobem. Ovšem je nutné zmínit i druhý případ, ve kterém soud stanovil mimo jiné, povinnost zajištění dostupnosti služby v případě, že daná osoba se nemůže poskytnutí odpovídající služby domoci z důvodu vyčerpání kapacit. V tomto případě je kraj povinen ve své působnosti učinit taková opatření, aby konkrétní služba byla v přiměřeném čase poskytnuta. Za zajímavou část tohoto článku pokládám i fakt, že kraji dle zákona o sociálních službách

z důvodu nezajištění sociální péče nehrozí žádná sankce, tak, jak je to třeba ve zdravotnictví v souvislosti se zajištěním péče zdravotní. (Vočka, 2017)

Obce

S rozšířenou působností zprostředkovávají sociální péči osobám, u kterých je pravděpodobnost ohrožení života, zdraví nebo sociálního vyloučení. Koordinuje poskytování sociálních služeb, poskytuje odborné sociální poradenství a odkazuje občany na služby, které jim poskytnou pomoc. Spolupracuje se zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, s Vězeňskou službou ČR, Probační a mediační službou ČR, správními úřady a územními samosprávnými celky.

V samostatné působnosti zajišťuje potřeby poskytování sociálních služeb na svém území, zajišťuje dostupnost informací o možnostech sociální péče, spolupracuje s dalšími obcemi a krajem. Každá obec je dle Zákona 114/1998 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů povinna aktivní depistáží vyhledávat občany, které potřebují sociální péči. Pokud výše uvedené není v působnosti obce, pomoc zprostředkuje. Podle § 35 odst. 2 zákona o obcích je „*Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů.*“ (SocSl.)

Nestátní subjekty

Nestátní subjekty mají při poskytování sociálních služeb nezastupitelné místo. Jejich charakter je dán hlavně tím, že nevytváří zisk k přerozdělení mezi své vlastníky. Zisk vytvořit mohou, ale musí ho opět vložit do rozvoje organizace a plnění jejího poslání. Nestátní subjekty se zaměřují na poskytování sociálních služeb napříč všemi cílovými skupinami. (Průša, 2008 str. 57)

Asistent sociální péče

Asistent sociální péče je jinou fyzickou než osobou blízkou, která poskytuje péči osobě závislé na péči jiné fyzické osoby. Pro realizaci péče musí být sepsána smlouva o poskytování pomoci s odpovídajícími náležitostmi. Asistentem sociální péče může být pouze osoba, která je starší 18 let a je zdravotně způsobilá. Tato forma péče nevyžaduje registraci sociální služby. (MPSV, 2012) Pojem byl zaveden za účelem zásadního posílení ochrany zájmů oprávněné osoby a je posilujícím prvkem při podpoře péče o seniory a osoby se zdravotním postižením v jejich domácnostech. Dle Votočky v článku odborného časopisu „Sociální služby“ ale hlavní cíl nebyl naplněn. Naopak se domnívá, že jeho zavedení se stalo hlavním prostředkem

obcházení zákona v oblasti registrace sociálních služeb, s čímž nemohu jinak než souhlasit. (Vočka, 2018 str. 24)

2.4 Příspěvek na péči

Podrobněji se v této práci budu věnovat pouze sociální dávce „Příspěvek na péči“ (dále jen PnP) jež je jedním z hlavních nástrojů financování sociálních služeb. PnP je poskytován osobě, která se nachází v nepříznivé sociální situaci a dlouhodobě potřebuje pomoc jiné fyzické osoby. Hlavním účelem této dávky je, aby si osoba, pro kterou je určena dle vlastního uvážení zajistila pomoc a podporu v oblasti základních životních potřeb, a to buďto některým ze členů rodiny, poskytovatelem sociálních služeb, jiné fyzické nebo právnické osoby dané zákonem nebo kombinací výše uvedených možností. Nárok na příspěvek na péči má osoba, která potřebuje z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu⁵ pomoc v takovém rozsahu péče, který odůvodňuje její zařazení do některého ze stupňů závislosti. Dávka se poskytuje ve dvojí výši⁶ dle věku osoby a ve čtyřech stupních dle rozsahu závislosti. Dávka v případě 4. stupně závislosti rozlišuje, zda je o příjemce příspěvku pečováno doma v jeho přirozeném prostředí nebo v zařízení pobytových služeb. (MPSV, 2019)

OSOBY DO 18 LET VĚKU		OSOBY NAD 18 LET VĚKU	
závislost	měsíční příspěvek	závislost	měsíční příspěvek
stupeň I	3 300 Kč	stupeň I	800 Kč
stupeň II	6 600 Kč	stupeň II	4 400 Kč
stupeň III (osoba využívá pobytové sociální služby)	9 900 Kč	stupeň III (osoba využívá pobytové sociální služby)	8 800 Kč
stupeň III (osoba nevyužívá pobytové sociální služby)	13 900 Kč	stupeň III (osoba nevyužívá pobytové sociální služby)	12 800 Kč
stupeň IV (osoba využívá pobytové sociální služby)	13 200 Kč	stupeň IV (osoba využívá pobytové sociální služby)	13 200 Kč
stupeň IV (osoba nevyužívá pobytové sociální služby)	19 200 Kč	stupeň IV (osoba nevyužívá pobytové sociální služby)	19 200 Kč

Obrázek 3 Aktuální výše příspěvku na péči, Zdroj: Aktuální výše příspěvku na péči (údaje platné od července 2019) In: Péče.cz [online] 1. 2. 2020. Dostupné z <https://pece.cz/novinka/jak-se-meni-vyse-prispevku-na-peci-v-roce-2019>

⁵ Za dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav se dle lékařské vědy považuje takový stav, který trvá nebo má trvat déle než 1 rok, a který omezuje schopnosti, které jsou spojeny se zajištěním základních životních potřeb. (MPSV, 2020)

⁶ více obr. č. 2

3 Plánování sociálních služeb

Realizace plánování sociálních služeb vychází ze spolupráce širokého spektra společenských věd, mezi které patří např. ekonomie, právo, sociologie, demografie, pedagogika apod. Všechny tyto obory obsahuje metoda komunitního plánování, která je v tomto ohledu zásadní. Na základě svých profesních zkušeností z oblasti sociální práce si trávím tvrdit, že v posledních letech si tento způsob zajišťování dostupnosti sociálních služeb získal výhradní pozici. Stále více obcí prostřednictvím této metody zabezpečuje sociální péči svým občanům, kteří jsou včas a dostatečně informováni o možnostech, které mají.

V následující kapitole představím profesi sociálního pracovníka a charakterizuji pojem dostupnost, na jehož základě se celé plánování sociálních služeb odehrává. Stručně se budu věnovat pojetí komunity a komunitní práci a nastíním celkový proces, který se v realizaci této metody odehrává. V závěru poukážu na jeho přínosy a úskalí, se kterými se v praxi můžeme setkat.

Pro pracovníka pomáhající profese je nezbytné, aby disponoval řadou předpokladů a dovedností. Pomáhat druhým je velice náročná a vyčerpávající práce, proto je nutné, aby byl pracovník *zdravotně způsobilý*. Předpokládá se také, že bude dostatečně *inteligentní* na to, aby si uvědomoval, že je zapotřebí celoživotní vzdělávání a další prohlubování dosud získaných znalostí, včetně reflektování svých postojů. Dalším předpokladem je celková *přitažlivost*, která se projevuje nejen fyzickým vzhledem, ale také určitou názorovou příbuzností. Pokud pracovník na klienta celkově působí jako sympatický, dobře vypadající, hezky oblečený odborník, může si snáze získat klientovu náklonost a důvěru, která je pro jejich úspěšnou spolupráci naprosto nezbytná. *Důvěryhodnost* se v tomto kontextu dá charakterizovat jako klientovo vnímání pracovníkova smyslu pro čestnost, diskrétnost, spolehlivost a porozumění. *Komunikační dovednosti* jsou další oblastí, která je pro sociálního pracovníka nepostradatelná. Komunikace mezi pracovníkem a klientem představuje základní prostředek k tomu, aby mezi sebou mohli navázat vztah a začít s řešením problému. V komunikaci se mimo jiné ze strany pracovníka počítá hlavně s fyzickou přítomností, empatií a aktivním nasloucháním. Jedině tak může mít spolupráce naději na pozitivní výsledek. (Matoušek, 2003, s. 52-54)

Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je plná svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost, kterou je absolvování vzdělávacího akreditovaného programu vyšší odborném nebo vysoké školy v oborech

zaměřených na sociální oblast s tím, že sociální pracovník je povinen se celoživotně vzdělávat v minimálním rozsahu 24 hodin ročně. (SocSl.)

3.1 Dostupnost

Definice slova dostupnost je pro tuto práci stěžejní, ovšem najít v odborné literatuře jeho vymezení, které se váže k sociálním službám, bylo velice obtížné. Mnozí autoři, se dostupností sociálních služeb sice věnují, ale opomínají vysvětlit, co slovo dostupnost v této souvislosti vlastně obsahuje. Jedním z mála, kdo tento pojem definoval je Matoušek ve svém Slovníku sociální práce *„Dostupnost je komplexní ukazatel toho, jak je služba pro klienty dosažitelná. Zahrnuje vzdálenost služby, dopravní spojení, nepřítomnost bariér pro postižené, provozní hodiny, čekací dobu, poplatky, v širším pojetí i chování personálu, úpravu místa poskytování služby, v ještě širším pojetí i předpisy umožňující lidem službu využívat.“* (Matoušek, 2008 str. 52)

Další definici jsem objevila v metodice, která souvisí s realizací protidrogové politiky. Je pravda, že tato oblast spadá spíše do zdravotnictví, ovšem troufám si tvrdit, že převzetím definice do souvislosti se sociálními službami se nedopustím velkého přestupku, jelikož obsahový smysl slova je stejný. Podle výše jmenované metodiky může být dostupnost služeb definována mnoha způsoby. Světová zdravotnická organizace je definuje jako *„možnost dostat péči v případě, kdy ji člověk potřebuje, s ohledem na to, aby tyto služby byly dostatečně kvalitní a efektivní,“*. Zároveň by ale uživatelé při jejím čerpání neměli finančně strádat. (Nerud, 2016 in Hanzlík str. 9)

V souvislosti se sociálními službami se parametrům dostupnosti věnoval také kolektiv autorů institutu GI projekt o.p.s. podle kterých je potřeba dostupnost chápat v širším vymezení a v přesahu do dalších oblastí jako je např. doprava, veřejné vybavení apod. Zvyšování dostupnosti lze řešit buďto zřízením služby, která v dané lokalitě není k dispozici nebo odstraněním bariér, které využívání služby brání. Vybrané cílové skupiny uživatelů služeb, např. osoby v krizi, které se ocitnou v nepříznivé sociální situaci, potřebují v dané službě určitou míru flexibility. To znamená, že službu potřebují nepravidelně, a proto u konkrétní služby mohou v jejím využívání nastat určité výkyvy. Parametr dostupnosti lze sledovat z různých úhlů pohledu. Jsou to:

Územní dostupnost, kdy do tohoto celku lze zahrnout zejména dopravní dostupnost včetně času a vzdálenosti, spojení veřejnou dopravou, které jsou nezbytné

pro dosažení potřebné služby. Nelze opominout ani specifické cílové skupiny, charakter území a další možnosti, jak poptávku po sociální péči uspokojit.

Informační dostupnost, kdy je posuzováno, zda se informace o službě dostanou ke všem potencionálním klientům (např. informace o službách pro seniory sdělované výhradně na webových stránkách organizace apod.)

Kapacitní dostupnost, kde jsou hlavními indikátory zejména finanční a kapacitní dostupnost služby. Zkoumá se, zda je služba k dispozici ve chvíli, kdy ji klient potřebuje a na kolik je možné hradit službu z vlastních finančních prostředků, zda má dostatek ubytovací a prostorové kapacity a personálního zajištění. (Marek a další, 2012, s. 17-18)

3.2 Komunitní plánování

Pro správné pochopení komunitního plánování je zapotřebí nejdříve definovat komunitu. Některé její definice dávají přednost komplexnějšímu pohledu „*Lidé, kteří žijí v demograficky definované oblasti a mezi nimiž existují vzájemné sociální vazby (ve smyslu příbuzenství, přátelství a známosti) a také ve smyslu účasti na aktivitách komunity a kteří jsou citově vázání k sobě a navzájem a k místu, kde žijí*“. Jiný pohled na komunitu může znamenat tvárnost komunity a schopnost ji vytvářet. „*Komunita je jakékoliv vnímání společenského dobra, které může být mezi občany vytvořeno. Obecně řečeno „komunita je místo kde může člověk získat emoční podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě*“. V současné době se komunitní plánování pro rozvoj sociálních služeb stává stále častěji oblíbenou metodou. V České republice nemá komunitní plánování (dále jen „KP“) dlouhou tradici. Tato metoda se na našem území začala rozvíjet až začátkem devadesátých let minulého století, a to především z ideologických důvodů. Většina programů, při kterých se některé z postupů komunitní práce uplatňovaly, vycházely z iniciativy NNO. (Kinkor, 2003, in Matoušek, str. 253-257) Obecně si pod pojmem KP můžeme představit metodu, jejímž prostřednictvím se dají zpracovat rozvojové materiály pro různé oblasti veřejného života v obci i na úrovni kraje a které posilují principy zastupitelské demokracie. Metoda je postavena na následujících principech:

- zapojení všech, kterých se oblast týká,
- dialog a vyjednávání
- výsledek, který je přijat a podpořen většinou účastníků (MPSV, 2020)

V následujícím textu budu pracovat s pojmem komunitní plánování v souvislosti s plánováním sociálních služeb. Sociální služby jsem již popsala v předchozí kapitole, nyní zbývá charakterizovat komunitní plánování. Jedná se o slovní spojení slov „komunita“ a „plánování“. Obě slova lze chápat ve více smyslech, avšak pro tuto práci obě slova vymezím podle Matouška *„Komunita je společenství lidí žijících, či kooperujících v jedné instituci, nebo v jedné lokalitě.“* a *„plánování je formalizace záměru s upřesněním vstupů a výstupů v časovém sledu.“* (Matoušek, 2008 str. 85)

MPSV vymezuje KP, jako techniku, kterou lze na úrovni obcí, nebo krajů plánovat sociální služby tak, aby odpovídaly místním specifikům a potřebám tamního obyvatelstva. Jedná se o proces zjišťování potřeb a zdrojů, na jejichž základě je hledáno nejlepší možné řešení pro oblast sociálních služeb. Zohledňuje nákladovost služeb, rozmístění v regionu, kapacitu a návaznost na další oblasti (školství, zdravotnictví apod.) (MPSV, 2020) Prostřednictvím KP je zajišťována dostupnost kvalitních služeb na úrovni místní komunity, tak aby odpovídala místním specifikům i potřebám jednotlivých občanů. Základem je spolupráce všech, kterých se určitá lokalita nějak dotýká, tzn. zadavatelé (obce, kraje) s poskytovateli, uživateli i obyvateli daného území.

Cílem KP sociálních služeb je upevňovat společenskou soudržnost komunity, podporovat sociální začleňování a chránit jednotlivce i skupiny před sociálním vyloučením. Mapuje stávající situaci a prostřednictvím nových nebo s podporou stávajících služeb reaguje na neuspokojené potřeby v lokalitě. (Krausová, 2007 str. 160)

3.3 Proces komunitního plánování

Pro efektivní fungování KP musí být spojena oblast manažerských dovedností s dalšími vědními obory, jako jsou např. psychologie, sociologie, psychoterapeutické přístupy a práce se skupinou, či komunitou. KP jak již bylo řečeno, rozvíjí sociální služby v dané oblasti, dle místních potřeb a specifik. Odlišnost KP od jiného plánování spočívá hlavně v komunikaci a spolupráci širokého spektra lidí, různých profesí a společenského postavení, kteří společně žijí na daném území. V ideálním případě je to zadavatel, poskytovatelé a uživatelé sociálních služeb. Na začátku každého KP musí být stanoveny hodnoty, kterými se jeho účastníci budou řídit. Obzvláště na malých obcích by cíl plánu měl spočívat v umožnění lidem žít ve svém domově s péčí

a podporou jakou si sami zvolí, protože **možnost volby** je jedno ze základních lidských práv a nikomu by nemělo být odepřeno, obzvláště pak osobám, které se nacházejí v nepříznivém životním období. Zajistit potřebnou sociální pomoc a odpovídající kvalitu a vyvážit možnosti institucionální a komunitní péče je neméně důležitou součástí KP. (kolektiv autorů, 2008 s. 6-12)

3.4 Přínos pro obec

Obrovskou výhodou KP je, že mimo jiné jsou do plánování zapojeni i samotní obyvatelé oblasti, čímž se mimo jiné zvyšuje jejich identifikace představiteli obce, ti jsou pak vnímání iniciativnějším a otevřenějším pohledem. Díky tomu, že se samotní obyvatelé do plánování zapojí, získávají ucelený přehled o oblasti sociálních služeb a všechny postupy a rozhodnutí se stávají průhlednějšími a důvěryhodnějšími. Díky tomuto faktu lze vytvořit systém poradenství a služeb na základě skutečných potřeb a požadavků a smysluplně na ně reagovat. Průběžným monitorováním se snáze naplňují stanovené cíle i jednotlivá opatření. Pravidelnou a důslednou aktualizací KP, popř. opakováním celého procesu pak dají jednodušeji podchytit změny, které se v mezidobí objevily. Dalším plusem je, efektivnější nakládání s finančními prostředky. To celému procesu zajišťuje transparentnost, kterou veřejnost v dnešní době jistě náležitě ocení. Finance budou v ideálním případě vynakládány pouze na služby, které jsou potřebné. Celý systém dostupných sociálních služeb je pak na základě jasně stanovených rámců a pravidel pro všechny strany srozumitelnější. (Topolovský, 2004)

3.5 Úskalí komunitního plánování

KP sociálních služeb se může podle Úlehly setkat se třemi hlavními úskalími, která mohou vést až k jeho selhání. Prvním problémem je, že uživatelé sociálních služeb jsou nejvíce handicapováni právě tím, že služby čerpají. Pokud není práce s klientem nastavena správně, může dojít k závislosti na službě, což je pro většinu sociálních služeb nepřijatelné, jelikož mezi hlavní cíle sociální práce a služeb všeobecně patří pomoc a podpora v co nejvíce soběstačném a nezávislém životě. Podceněním zmíněné skutečnosti může dojít k bránění uživatelů v zapojení se do procesu KP. Tento fakt pak může vést k možná užitečnému plánování, ale už ne k plánování komunitnímu. Druhým úskalím, na kterém může KP ztroskotat, je pocit nedostatku kompetencí. Pokud má komunita plánovat, musí cítit, že její názory, požadavky a podmínky mají nějakou váhu a že je ostatní účastníci plánování berou v potaz. Pokud si toto další účastníci plánování neuvědomí, může se stát, že lidé

nezačnou být aktivní, pokud vidí, že jejich snažení nemá smysl a může přinést změny. Na druhou stranu si komunita musí uvědomit i to, že občanskou společnost si musí vytvořit sami a až potom ji mohou politické subjekty podpořit. To souvisí se třetí potíží – nízká informovanost o sociálních službách. To, že veřejnost není o možnostech péče informována, není její chyba, ale hrubý nedostatek poskytovatelů sociálních služeb. Nejen, že je to v jejich zájmu, aby veřejnost měla k informacím přístup, ale jejich povinnost o dostupnosti informací je vymezena i v zákonné normě. (Krausová, 2007 str. 168)

3.6 Shrnutí teoretické části

Je spíše výjimkou, když se zástupci malých obcí zajímají o oblast sociální pomoci. Většinou spoléhají na to, že v případě potřeby vše zajistí ORP. Samozřejmě, je to pochopitelné, že svou už tak složitou agendu nebudou rozšiřovat o další dokumenty, obzvláště, když zde panuje předpoklad, že na malé obci se všichni se všemi znají, tudíž v případě potřeby, by neměl být problém v čas zasáhnout. Přesto ale považují za nezbytné, aby měla zastupitelstva alespoň základní přehled o tom, jaké možnosti sociální zabezpečení nabízí. Vždy je totiž lepší, když prvotní radu poskytne někdo, v koho mám osoba, která se ocitla v nepříznivé sociální situaci důvěru a nemusí se bez základních informací vypravit sama do neznáma.

4 METODOLOGICKÁ ČÁST

V první řadě si vydefinuji hlavní a dílčí cíle, které pak prostřednictvím transformační tabulky převedu na výzkumné metody a tematické okruhy. Následně zdůvodním výběr výzkumné strategie, území a respondentů. Dále popíši průběh výzkumu, zhodnotím výsledná data. V závěru práce doporučuji činnosti, které by mohly zlepšit a zefektivnit poskytování sociální pomoci a péče ve všech zkoumaných obcích.

4.1 Formulace hlavního cíle

Hlavním cílem výzkumu je zhodnotit dostupnost sociální pomoci v regionu obcí pod Zemskou branou z pohledu místních starostů. Aby byl hlavní cíl mé bakalářské práce naplněn vydefinovala jsem si dílčí výzkumné cíle. Tyto cíle jsou:

DVC 1.: Jaké cílové skupiny se nacházejí na území regionu?

DVC 1.1: Jaké cílové skupiny se z pohledu potřeby sociální pomoci na území regionu nacházejí?

DVC 1.2: Jakým způsobem jsou mapovány cílové skupiny, popř. potřeba sociální pomoci?

DVC 2.: Jaké možnosti sociální pomoci jsou na území regionu k dispozici?

DVC 2.1: Jakým způsobem je občanům zajišťována sociální pomoc obecně?

DVC 2.2: Jaké sociální služby jsou na území regionu poskytovány?

DVC 2.3: Je na území regionu zpracován komunitní plán? (popř. jiná metoda plánování sociální pomoci?)

DVC 2.4: Mají jednotlivé obce navázanou spolupráci s konkrétními organizacemi?

DVC 2.5: Zajišťují obce sociálně-právní ochranu dětí?

DVC 3.: Jaká je v regionu územní dostupnost sociální pomoci?

DVC 3.1: Jaké jsou na území regionu možnosti veřejné dopravy?

DVC 3.2: Jsou v jednotlivých obcích lokality s horší infrastrukturou?

DVC 4.: Jaká je na území regionu informační dostupnost sociální pomoci?

DVC 4.1: Jakým způsobem je zajišťována informovanost veřejnosti o možnostech sociální pomoci?

4.2 Transformace dílčích cílů na výzkumné metody a tematické okruhy

Dílčí výzkumný cíl	Tematické okruhy	Kód	Výzkumná metoda
Jaké cílové skupiny se nacházejí na území regionu?	Jaké cílové skupiny se z pohledu potřeby sociální pomoci na území regionu nacházejí?	Cílová skupina	Rozhovor pomocí návodu se starostou obce.
	Jakým způsobem jsou mapovány cílové skupiny, popř. potřebnost sociální pomoci?		Rozhovor pomocí návodu se starostou obce.
Jaké možnosti sociální pomoci jsou na území regionu k dispozici?	Jakým způsobem je občanům zajišťována sociální pomoc obecně?	Sociální služba	Rozhovor pomocí návodu se starostou obce.
	Jaké sociální služby jsou na území regionu poskytovány?		Rozhovor pomocí návodu se starostou obce. Analýza dokumentů.
	Je na území regionu zpracován komunitní plán? (popř. jiná metoda plánování sociální pomoci?)		Rozhovor pomocí návodu se starostou obce.
	Mají jednotlivé obce navázanou spolupráci s konkrétními organizacemi?		Rozhovor pomocí návodu se starostou obce.
	Zajišťují obce sociálně-právní ochranu dětí?		Rozhovor pomocí návodu se starostou obce.
Jaká je v regionu územní dostupnost sociální pomoci?	Jaké jsou na území regionu možnosti veřejné dopravy?	Autobusová doprava	Rozhovor pomocí návodu se starostou obce. Analýza dokumentů.
	Jsou v jednotlivých obcích lokality s horší infrastrukturou?		Rozhovor pomocí návodu se starostou obce.
Jaká je na území regionu informační dostupnost sociální pomoci?	Jakým způsobem je zajišťována informovanost veřejnosti o možnostech sociální pomoci?	Informovanost	Rozhovor pomocí návodu se starostou obce.

Tabulka č. 1: Transformační tabulka

4.3 Zdůvodnění vybrané výzkumné metody

Vzhledem k účelu své bakalářské práce jsem pro metodologickou část zvolila kvalitativní výzkumnou strategii. V typickém případě si kvalitativní výzkumník na počátku výzkumu vybírá téma a určí základní tematické okruhy, které pak v průběhu procesu může měnit nebo doplňovat, právě z důvodu pružnosti považuji tuto strategii za nejvhodnější. *„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního, nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách“*. (Hendl, 2005 str. 50) Pro získání potřebných dat jsem použila metodu rozhovoru pomocí návodu. Návod k interview představuje seznam otázek nebo témat, které je potřeba v rámci rozhovoru probrat. Tazatel má pak jistotu, že se dostane na všechna témata. (Hendl, 2005 str. 174) Doplnující informace byly získány analýzou dokumentů, především z webových stránek organizací a z Registru poskytovatelů sociálních služeb. Díky rozmanitosti dokumentů může výzkumník získat prakticky okamžitý přístup k informacím, které by se jiným způsobem těžko získávaly. *„Za dokumenty se považují taková data, která vznikla v minulosti, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum. Výzkumník se tedy zabývá tím, co je již k dispozici, ale musí to vyhledat.“* (Hendl, 2015 str. 204)

4.4 Zdůvodnění výběru výzkumné oblasti a respondentů

Původní myšlenka tématu bakalářské práce jasně směřovala k pečovatelské službě v obci Pastviny (dále jen „PS Pastviny“), ve které již čtvrtým rokem působím jako sociální pracovnice. Z počátku jsem se chtěla věnovat tématu, které souvisí s faktem, že pečovatelská služba nemusí nutně poskytovat sociální péči pouze seniorům, jak si většina společnosti myslí. Při přípravě teoretické části a studiu odborné literatury ale vyšlo najevo, že nebude stačit věnovat se pouze jedné službě, ale že je za potřebí více prozkoumat oblast⁷, protože do této doby se jí kromě plánování sociálních služeb na krajské úrovni v rámci Střednědobého plánu nikdo podrobněji nevěnoval. Výsledky výzkumu poslouží zřizovateli jakožto Svazku obcí a měst, který tvoří zkoumané obce, i pracovníkům PS Pastviny jako podklad pro případné změny a efektivnější nastavení ve všech oblastech jejího poskytování. Zástupcům obcí může

⁷ viz. příloha č. 3 Mapa a poloha zkoumaného území

rozšířit náhled na sociální problematiku a pochopit, že plánování sociálních služeb a mapování sociální situace je zapotřebí i na malém území. Všichni respondenti, se kterými byly provedeny rozhovory, zastávají v současné době funkci starosty, navíc se bez výjimky jedná o rodáky ze zkoumaných obcí, proto existuje předpoklad, že se v sociální situaci a v potřebách „svých“ spoluobčanů budou velice dobře orientovat.

Označení respondenta	Funkční období	Pohlaví, věk	
R1	od roku 2010	muž, 54 let	Rodilý občan obce Nekoř
R2	od roku 2014	muž, 49 let	Rodilý občan obce Pastviny
R3	od roku 2014	žena, 50 let	Rodilá občanka obce Klášterec nad Orlicí
R4	od roku 2006	muž, 61 let	Rodilý občan městyse Kunvald
R5	od roku 2018	muž, 44 let	Rodilý občan obce České Petrovice

Tab. č. 2: Respondenti

4.5 Průběh výzkumu

V první fázi jsem se zaměřila na odbornou literaturu a analýzu dokumentů, dostupných především z webových stránek konkrétních organizací a Registru poskytovatelů sociálních služeb. Ta předně zahrnovala analýzu sociálních služeb v okrese Ústí nad Orlicí.⁸ Výsledkem první etapy je zpracování teoretické části této bakalářské práce a vytvoření konceptu výzkumu. Ten proběhl v měsících únor až březen, kdy jsem se postupně setkala se starosty zkoumaných obcí a provedla s nimi polostrukturované rozhovory a s ohledem na skutečnosti, které jsem se díky jejich realizaci dozvěděla, popsala stěžejní sociální služby, které jsou dostupné na zkoumaném území.

4.6 Zpracování výsledných údajů

Všechny rozhovory, které jsem realizovala jsem si z diktafonu přepsala do počítače a utřídila je dle dílčích výzkumných otázek, na které jsem postupně hledala odpovědi. Pro nalezení odpovědi jsem využila metodu otevřeného kódování.

⁸ viz, příloha č. 1

Otevřené kódování provádí výzkumník již prvním průchodem získaných dat. V mnohdy rozsáhlém textu hledá potřebná témata a přiřazuje jim kategorie, tím jsou v textu odhaleny klíčové pojmy, které mají vztah k dílčím cílům. Kódováním dochází k tomu, že výzkumník vidí témata v celku a podporuje ho k hledání témat dalších. Výzkumník si seznam postupně třídí, organizuje, doplňuje a podrobuje ho další analýze. (Hendl, 2015, str. 247) Hlavním cílem rozhovorů bylo zmapovat sociální situaci v regionu, a to především z pohledu jejich zástupců a na základě zjištěných skutečností zhodnotit dostupnost sociální pomoci, která je na tomto území k dispozici.

Aby informace byly kompletní provedla jsem analýzu dat z registru poskytovatelů sociálních služeb, jehož prostřednictvím byly vyhledány všechny zaregistrované sociální služby, které jsou poskytovány v okrese Ústí nad Orlicí. Následně jsem z jednotlivých webových stránek, popř. telefonickými rozhovory s pracovníky, zjišťovala, jestli jejich dostupnost sahá až do zkoumané oblasti, při čemž mě někteří z nich odkázali i na místní občanská sdružení, které sice působí mimo Zákon o sociálních službách, ale v poskytování sociální péče a pomoci mají nezastupitelné místo. Nakonec jsem sestavila přehledný seznam, všech sociálních služeb a občanských sdružení, které jsou v regionu dostupné včetně informací o cílových skupinách a sídlech poskytovatelů.

4.7 Etická rizika výzkumu

Všechny rozhovory, které jsem provedla byly se souhlasem všech respondentů zaznamenány na diktafon. Všichni respondenti byli seznámeni s hlavním i dílčími cíli práce. Současně byli obeznámeni i s možným využitím výsledků výzkumu v praxi. Vzhledem k tomu, že dílčí výzkumné cíle obsahují otázky, které by mohly být respondentům nepříjemné, snažila jsem se, aby odpovědi na ně samy vyplynuly z rozhovoru, což se mi myslím podařilo. Při všech rozhovorech panovala přátelská atmosféra a musím říci, že pro mě jejich realizace byla velkým přínosem a potěšením a trůfám si říci, že i respondentům zanechala několik témat, o kterých mohou přemýšlet.

Jedno z etických rizik, které vnímám je můj postoj ke zkoumané oblasti. Výsledky výzkumu tohoto zaměření chtěla získat již delší dobu, průběžně jsem pozorovala chování obyvatel zkoumaných obcí na různých společenských akcích, které místní komunity pořádaly. Vedla jsem přátelské diskuze jak se samotnými obyvateli, tak se zástupci obcí a nevynechala jsem ani vedoucí odboru sociálních věcí

a zdravotnictví v obci s rozšířenou působností⁹, pod kterou zkoumaná oblast spadá. Všechny zmíněné jsem informovala o možnostech péče PS Pastviny, zjišťovala jejich potřeby, názory a stanoviska a skládala si obrázek, jak jsou místní lidé sociálně naladěni, jaké mají sociální myšlení a povědomí o možnostech sociální péče obecně. Mohlo by se tedy stát, že nebudu mít nutný odstup od vlastních zkušeností, tím pádem bych mohla lehce přehlédnout další důležité skutečnosti a okolnosti. V knize „*Kapitoly z výzkumu ošetrovatelství*“ je tento jev nazván jako „*romantismus*“ (Mazalová, 2016, str 75)

Další možné riziko v provedeném výzkumu vnímám v tom, že informace, které byly získány prostřednictvím rozhovorů se starosty jsou odrazem subjektivního vnímání každého z nich. Je také potřeba počítat s tím, že jejich odborné znalosti mohou být omezeny. Proto jsem jejich výpovědi doplnila výčtem konkrétních sociálních služeb, které na území regionu působí, a to dle registru poskytovatelů sociálních služeb.

⁹ viz. příloha č. 4 Mapa území obce s rozšířenou působností

5 Analýza dosažených výsledků výzkumu

Následující kapitola nalézá odpovědi na dílčí výzkumné cíle a následně je interpretuje. V první řadě zmiňuje Svazek obcí a měst, který je na zkoumaném území stěžejním poskytovatelem sociální péče a popisuje zkoumané území. Následně se každá podkapitola bude věnovat jednomu dílčímu cíli, který bude doplněn citacemi z rozhovoru se zástupci obce. Dále budou popsány sociální služby, které jsou pro danou oblast nejvýznamnější. Na závěr budou všechny zjištěné skutečnosti shrnuty a bude utvořen celkový pohled na sociální situaci v regionu s konkrétním zhodnocením dostupnosti sociální pomoci.

Svazek obcí a měst Rozvoj regionu obcí pod Zemskou branou (dále jen „Svazek“ je dobrovolný svazek obcí v okrese Ústí nad Orlicí se sídlem v Žamberku. Jeho cílem je spolupráce členských obcí v oblasti ochrany životního prostředí, cestovního ruchu, rozvoje infrastruktury, dopravní obslužnosti, sociální politiky a územního plánu. Sdružuje celkem 5 obcí – Pastviny, Klášterec nad Orlicí, Kunvald, České Petrovice a Nekoř. Byl založen v roce 2002. (Zemská brána, 2020)

Jedním z hlavních záměrů založení Svazku, byla výstavba bytového domu v obci Pastviny, který byl dokončen 1. 7. 2006. V domě je 25 bytů se zvláštním určením o maximální výměře 55,65 m². Do konce roku 2016 byla v domě i na celém „svazkovém“ území k dispozici pečovatelská služba, kterou poskytovala soukromá osoba, jejíž činnost Svazek podporoval významnými finančními dotacemi. Od 1. 1. 2017 je zde pečovatelská služba řádně zaregistrována jako sociální služba dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. Zřizovatelem i poskytovatelem je Svazek obcí a měst Rozvoj regionu obcí pod Zemskou branou.

Region leží v Pardubickém kraji na rozmezí Podorlické pahorkatiny a Orlických hor v severovýchodní části okresu Ústí nad Orlicí. Spadá pod obec s rozšířenou působností (dále jen „ORP“) a obec s pověřeným úřadem (dále jen „POÚ“) Žamberk, který je od jednotlivých obcí vzdálen v průměru 25 km. Jiná větší města jsou ve srovnatelné vzdálenosti, jsou to Letohrad a Jablonné nad Orlicí. Okresní město Ústí nad Orlicí je vzdáleno v rozmezí od 18 do 33 km a krajské město Pardubice je vzdáleno zhruba 75 km. Trvale zde žije cca 3.400¹⁰ obyvatel.

¹⁰ Z tohoto počtu je zhruba 800 osob starších 65 ti let.

5.1 DVC1 Jaké cílové skupiny se nacházejí na území regionu?

Dílčím výzkumným cílem 1 bylo zjistit, jaké cílové skupiny se nacházejí na území regionu. Z výpovědí respondentů vyplynulo, že mají velice dobrý přehled o tom, jaké cílové skupiny, se z pohledu potřeby sociální pomoci a péče v jejich obcích vyskytují. Obce se vzhledem k rozloze i počtu obyvatel řadí mezi menší, je zde zcela běžné, že se starosta, nebo starostka (dále jen „starosta“) osobně zná se všemi obyvateli. **R3** uvedl: „...vycházíme hlavně z toho, že jsme malá obec, takže si myslím, že v tomhle počtu obyvatel, kterých máme zhruba 900, že je skoro všechny znám, případně, kdybych je neznala já, tak o nich bude vědět někdo ze zastupitelstva nebo nám tady funguje Sbor pro občanské záležitosti, takže ten si myslím, že k tomu má hodně blízko, protože chodí po těch starších lidech a pak tady dobře funguje Klub důchodců“ Bylo zjištěno, že nejpočetnější skupina obyvatel, ve smyslu sociální péče jsou senioři. Většinou se jedná o seniory, o které se z řad nejbližších rodinných příslušníků nemá kdo postarat, protože se odstěhovali do většího města kvůli zaměstnání. **R2** se vyjádřil následovně: *"Myslím si, že v případě Pastvin se tady asi nejvíce vyskytují senioři, resp. osoby, které jsou nějakým způsobem znevýhodněné z důvodu věku nebo když třeba rodinní příslušníci z obce odejdou do města a jejich starší členové rodiny tu zůstávají sami, protože tady na horách moc práce není."* V souvislosti se seniory lze v regionu poslední 1-2 roky sledovat určitý jev, osidlování rekreačních objektů. **R2** uvedl: *„Ted' pozorujeme takový trend, že tím, že jsme rekreační oblast, je tady spousta rekreačních objektů, takže ty lidi se to snaží opravovat a připravují si to na stáří, potíží je v tom, že někdy ty rekreační objekty nejsou úplně přístupný, nejsou blízko komunikace, špatně sjízdné, takže do budoucna tohle může přinést určité problémy“.* **R3** „...oni se tam vracejí ty chalupáři, co jsou z měst na to stáří asi“ Další osoby, které potřebují pomoc jiné fyzické osoby se v regionu vyskytují v řádech jednotek, navíc je o všechny až na jednu výjimku pečováno doma v jejich přirozeném prostředí. V obcích je vnímáno i několik osob se zdravotním nebo mentálním znevýhodněním. **R4** uvedl: *“...pár jich tady se zdravotním postižením máme, ale o ty se stará rodina, jeden má omezená nějaká práva, ten žije v chráněném bydlení, protože nikoho nemá“.* Zmíněné osobě s omezenou svéprávností je ustanoven jako opatrovník městys Kunvald. **R4**: *„Maminka byla jeho opatrovník, ale bohužel zemřela, tím pádem se ze zákona druhý den po této události stal opatrovníkem městys Kunvald.“* **R3**: *„Je tady jeden hoch po úrazu, který je na*

vozíku, o toho pečuje maminka.“ Rodiny s dětmi na území regionu samozřejmě žijí, ovšem nejedná se o rodiny, které by v nějakém směru potřebovaly sociální pomoc. Několik výjimek registruje jedna obec, ovšem nejde o rodiny, který by na území obce žily trvale. **R1** „Občas se stává, že se tady vyskytnou, nějaké sociálně slabší osoby, ale je to těžké zjistit, protože tady máme jednoho podnikatele, který pronajímá byty, takovou řekněme ubytovnu, takže tam se ty lidi střídají, bez trvalého bydliště, takže tady ty informace nejsou.“ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že obce v současné době věnují primární pozornost zajištění péče o seniory. V regionu je plánována výstavba bytů zvláštního určení, které by sloužily především k ubytování seniorů, jejichž zdravotní stav jim nadále neumožňuje zůstat doma, ale není natolik vážný, aby museli odejít do pobytového zařízení. **R3**: „On sice je ten dům v Pastvinách, ale já vnímám to, že když ten senior žije celý život tady, tak i když jsou Pastviny blízko, tak oni tam nechtějí, proto uvažujeme, že tady vybudujeme nějaké byty, které by k tomu byly určené.“ Jeden z respondentů uvedl, že v regionu vnímá nedostatečnou kapacitu pobytových služeb pro seniory a pro osoby s demencí a s tím spojené občasně problémy při jejím zajišťování občanům obce. **R1** „Je fakt, že dneska v sociálních službách je péče o seniory dost nedostupná, mluvím hlavně o jejich případném umisťování do pobytových zařízení, těch míst moc není, co si budeme vykládat o to je horší, když je potřeba toho člověka někam umístit. Bohužel některé domovy slyší jen na peníze, a to si myslím, že je špatně. Podle mě by to mělo být nastavené tak, aby zařízení sepsalo smlouvu s rodinou, která se zaváže, že bude tu péči doplácet.“ V regionu působí několik větších firem se zaměřením na zemědělství a potravinářství, tím pádem zde není nouze o pracovní místa. **R3**: „Tak ona je teď nezaměstnanost všeobecně nízká. Jinak tady jsou 4 docela, dá se říci větší firmy, v Konzumu taky věčně visí cedule, že někoho vezmou, takže hodně těch lidí ani nemusí nikam jezdit.“ Pro doplnění uvádím výpověď **R4**: „Nezaměstnané osoby určitě máme, ale v dnešní době, kdo chce pracovat, ten pracuje.“

5.2 DVC2 Jaké možnosti sociální pomoci jsou na území regionu k dispozici?

Dílním výzkumným cílem 2 bylo zjistit jaké sociální služby jsou v současné době na území obcí poskytovány, a to především pro definované cílové skupiny z předchozích výpovědí. Aby byla odpověď na DVC 2 komplexní považovala jsem za nutné zjistit i jakým způsobem je v obcích zajišťována sociální pomoc obecně, zda

obce nějakým způsobem plánují sociální služby, zda mají navázanou spolupráci s poskytovateli služeb v regionu a zda naplňují legislativní povinnost a zajišťují sociálně-právní ochranu dětí.

Klíčovou sociální službou, která je na území regionu poskytována je pečovatelská služba v Pastvinách. Jde o službu, jejíž zřízení je projektem všech svazkových obcí. Obyvatelé žijící na katastrálním území těchto obcí mají např. přednost při pronajímání bytů zvláštního určení v bytovém domě v Pastvinách. Terénní forma služby je poskytována především osobám trvale nebo přechodně žijící na tomto území, pro další osoby je služba poskytována pouze v případě volné kapacity.

R3: „*Myslím, že je právě dobře, že máme ten dům v Pastvinách, že tam je ta PS, která může fungovat i terénně. To je dobře, to jediný vnímám, že tady ta potřeba je. Tím, že obyvatelstvo stárne, tato potřeba bude čím dál větší.*“ **R5** uvedl: „*My tady máme ten pečovák, takže veškerá péče je zajištěna tam*“. Dále v regionu působí pečovatelská služba ze Žamberka, ale vzhledem k její kapacitě a rozsahu působnosti se v současné době z oblasti stahuje a nové klienty nepřibírá. Domácí hospicovou péči a osobní asistenci na zkoumaném území poskytuje Oblastní charita Ústí nad Orlicí prostřednictvím pracoviště v Letohradě. **R1:** „*Díky té charitě a těm dalším službám je ta péče opravdu na dobré úrovni tady*“. Pro osoby s poruchou autistického spektra zde působí občanské sdružení PAS z Ústí nad Orlicí, které své služby poskytuje především terénní formou. Pobytové služby, ve kterých žijí občané z regionu, hovořím-li především o seniorech jsou v Ústí nad Orlicí a v Červené vodě. V těchto zařízeních většinou přijmutí nového klienta přechází tzv. bodové ohodnocení situace. Kapacita v těchto dvou zařízeních není dostatečná pro to, aby přihlížela ke vzdálenosti žadatelů ze zkoumaného území. V případě žádosti o umístění takového člověka k jeho situaci musí přihlížet individuálně. V celé oblasti, která spadá pod ORP Žamberk není žádná pobytová sociální služba, která by měla definovanou cílovou skupinu osob s demencí nebo seniory. Pro osoby s demencí nejbližše funguje oddělení se zvláštním režimem v Ústí nad Orlicí, které má kapacitu 51 lůžek, což je vzhledem k velikosti oblasti evidentně nedostatečné. Po bližším zkoumání dostupnosti služeb pro cílovou skupinu osob s demencí bylo zjištěno, že na celém území ORP není ani žádný denní stacionář, to samé platí i pro osoby s mentálním a zdravotním postižením. Jediné zařízení tohoto typu se nachází v Neratově, což už je za hranicemi Pardubického kraje, navíc má kapacitu pouze 5 míst. Na druhou stranu terénní služby, které těmto osobám mohou zajistit péči jsou PS Pastviny, pečovatelská služba Žamberk a terénní služba

Alzheimer's support center Czech republic, o. p. s. Z pohledu starostů je dostupnost sociálních služeb v obcích dostačující. Hlavním důvodem je specifčnost venkovského území, kde stále na velice dobré úrovni fungují přirozené sociální vazby. V případě, že se některý z členů domácnosti dostane do nepříznivé sociální situace z důvodu věku nebo jiného znevýhodnění jako první poskytovatel pomoci nastupuje rodina a sousedé, kteří se na péči podílejí. Sociální služba dostává prostor až v případě potřeby časově i fyzicky náročnější péče. **R2:** „*Viceméně, zaplat' pánbůh, pořád to tady funguje jako na vesnici, takže zpravidla se o takovéto členy rodiny postarají. No a jinak díky tomu, že tady je ten dům s pečovatelskou službou, který je vlastně taky určený pro osoby s nějakým handicapem, tak v podstatě tím se nám o ně postarají. Máme tady jednoho vozičkáře, ten druhý je v rodině, ta se o něj stará, myslím, že obec by v tomto směru měla být připravená té rodině pomoc nebo nějakým způsobem zasáhnout, pokud se to zvrtné a jde to špatným směrem.*“ **R5** uvedl: „*Tím, že nás tady je 160, si opravdu všichni mezi sebou pomůžou, když je potřeba. I když se začal stavět ten pečovák, tak já sám jsem tomu vůbec nevěřil, říkal jsem si, vždyť my se tady o naše rodiče vždycky postaráme, měl jsem to nastavené tak jako ty lidi tady, říkal jsem si to je nesmysl, ale teď jsem za to rád, protože vidím, že to byl dobrej krok a dokonce vidím, že ten pečovák je do budoucna i malej asi.*“ Podle zákona 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi je ORP povinna vykonávat sociální práci na obci. Tito pracovníci by měli disponovat znalostí celého území, které pod ORP spadá a být v přímém kontaktu jak s osobami, které vyžadují okamžitou pomoc, tak i s poskytovateli této pomoci. Na základě informací, které jsou získány od pracovníků obcí je definována potřebná síť sociálních služeb. (SDPRSS, 2019) Obce jsou ve všech případech schopni poskytnout kontakty a informace o sociálních službách v okolí, jsou schopni poskytnout základní poradenství o pomoci v hmotné nouzi a odkázat osoby na příslušná místa. **R1:** „*...většinou odkazujeme na ORP, protože ta informace je tam komplexní.*“ **R2:** „*V podstatě jako obec Pastviny zneužíváme toho, že tady máme tu pečovatelskou službu, kde máme fundované pracovníky a případně, že někdo řeší nějaký problém, tak ho odkazujeme na ně, konkrétně na sociální pracovníci, která se v těchto věcech lépe orientuje.*“ **R3:** „*...byla bych schopna lidem poradit, myslím, že jsme to měli i někde na papíře. Myslím si, že kdyby vznikl jakýkoliv problém, tak máme v zádech ten Žamberk, se kterým máme dobrou spolupráci a ty informace o vhodných službách taky zajistíme.*“ Komunitní plán má zpracovaný pouze jedna obec a nutno podotknout, že je starý 20 let. Plánování sociálních služeb se žádná z obcí nevěnuje, ale je schopna

zareagovat na konkrétní situaci v případě, že nastane. Dle výpovědí respondentů mají všichni stručný přehled o tom, jaká pomoc a péče je na území regionu dostupná. V jednom případě na území obce funguje tzv. Sbor pro občanské záležitosti, který mapuje sociální situaci v obci prostřednictvím aktivit, které vytváří. Velkou výhodou je, že sbor má přehled o občanech všech věkových kategorií, protože kromě akcí, besed a výletů pro seniory se pod jejich záštitou pořádá vítání občánků. V souvislosti s metodami jejichž prostřednictvím se plánují sociální služby respondenti uvedli, že na takovéto záležitosti nemají kapacitu. **R3:** „*Situaci mapujeme prostřednictvím toho výboru, to opravdu funguje dobře. Mapuje malé děti, seniory. Plán máme a tam je oblast občanská, ale to je spíš obecný. Co tam je tak z této oblasti, to je řešení bydlení pro seniory.*“ **R2:** „*Máme zpracovaný Strategický plán obce, ale sociální situaci se tam nějak zvláště nevěnujeme. Takovéto situace řešíme až v momentě, kdy nastanou. Není kapacita na to, abychom se připravovali na nějaké varianty, které nenastaly.*“ **R5:** „*Na to opravdu nemáme kapacitu a je to myslím v našem případě i zbytečné*“ Všechny obce v rámci Svazku, jakožto její zřizovatel finančně podporují PS Pastviny a údržbu bytového domu. V obci Kunvald je vyhlášený program na financování služeb, ve kterých, jsou umístěni jejich občané. **R4:** „*Máme vyhlášený program, několik let zpátky „Sociální péče o občany“, to znamená, že když je někde umístěný nějaký náš občan, třeba teď konkrétně je jeden umístěný v Domově důchodců v Ústí nad Orlicí a ten domov požádá, projde to hodnotící komisí zastupitelstva a přispěje se nebo jsme v minulosti přispívali třeba tuším do domova do Sloupnice, do Albertina taky něco posíláme, ale je to vyloženo na základě žádosti z té instituce, nic pravidelného.*“ V ostatních obcích tento systém funguje obdobně, na základě žádosti z konkrétní služby je darován požadovaný finanční obnos. Každá ze zkoumaných obcí má spolupráci s konkrétními službami nastavenou trochu jinak, např. jeden respondent uvedl, že občas nakupují výrobky z chráněných dílen, které pak věnují pracovníkům a partnerům obce **R5:** „*Z Neratova se párkrát brali nějaký věci z těch jejich chráněných dílen. Jinak ne, asi máme nějaký jiný myšlení, kdo si nepožádá, nic nedostane.*“ Další respondent uvedl, že finančně podporují Fond Orlicko-Ústecké nemocnice. Obce finančně podporují sociální lůžka v Léčebně dlouhodobě nemocných Albertinum v Žamberku. **R2:** „*s Albertinem spolupracujeme tím, že jim dáváme finanční dar. Není to žádná pravidelná dotace, ale jelikož víme, že čas od času se tam na tom sociálním lůžku ocitne nějaký náš občan nebo, že jiný potřebuje nějaké řešení, tak to máme takto nastavené. Začalo to jednou klientkou, která tam byla dlouhodobě, tak jsme to nějak*

nastavili, a na konci minulého roku jsme to zase schvalovali, ale není to nic závazného, znám se s ředitelem, tak komunikujeme tak si myslím, že jsme vždy schopní najít nějaké řešení. “

SPOD není v obcích žádným způsobem zajišťována. **R1:** *„V této oblasti spolupracujeme se Žamberkem. My se to stejně oficiálně dozvíme až později, když už je taková nějaká věc v řešení. To si myslím, že jde ruku v ruce s tím sociálním vyloučením a sociálně slabšími rodinami a takové obyvatelé my tady nemáme, takže se tohle u nás moc neděje, spíše výjimečně. To jsou přesně ty, co se tady střídají v těch bytech, no.“* **R2:** *„vedoucí sociálního odboru v Žamberku po nás furt něco takového chce, ale my úplně nevíme, jak to uchopit, nicméně, kdyby se vyskytl nějaký takový případ, tak z logiky věci, spadáme do ORP Žamberk, tak je tam pošleme nebo začneme chvíli telefonovat a tuhle péči bychom zajistili tak, aby to bylo v souladu s legislativou.“* **R4:** *„možná kdysi po nás někdo něco takové chtěl, ale asi jsme to odložili na neurčito.“* **R5:** *„Tak to vůbec nemáme, ani nevím, že by to mělo být.“*

5.3 DVC3 Jaká je v regionu územní dostupnost sociální pomoci?

Dílčím výzkumným cílem 3 bylo zjistit jaká je územní dostupnost sociálních služeb. Analýzou veřejných a soukromých dopravců bylo zjištěno, že na území je poskytována pouze autobusová doprava. Tuto dopravu zde zajišťují společnosti: ČSAD a. s. z Ústí nad Orlicí, soukromý autodopravce Pinkas, ARRIVA Morava a. s. Jeseník a AUDIS BUS s. r. o. Rychnov nad Kněžnou. Celý region je začleněn do Integrované regionální dopravy – IREDO, což je tarifní systém, ve kterém pracují všichni dopravci, kteří provozují veřejnou autobusovou a regionální železniční dopravu. Regionem procházejí silnice II. a III. třídy. Za hlavní „tepnu“ je zde považována silnice II. třídy č. 312, která prochází Pastvinami a spojuje Žamberk s Králíky. Železnice se nejbližší nachází v obci Mladkov a v Žamberku. Obce s dopravci komunikují a připomínkují změny jízdních řádů tak, aby co nejvíce vyhovovaly občanům. **R2:** *„Každý rok nějaký věci připomínkujeme, schvalujeme, oni nám vždy pošlou jízdní řády, je to cca 15-20 jízdních řádů a já to 20 minut rozklikávám a studuju, který se nás týkáji vyhodnocuji, kde je jaká změna. Snažím se zkoumat i návaznost toho spoje, aby lidi měli šanci dostat se do Žamberka a Letohradu. Tyhle dvě města jsou takový nejstěžejnější, eventuelně návaznost na vlaky do ÚO. Nikdy nevyhovíte všem stopro, ale v drtivé většině je to ok, kdo chce cestovat např. lékaři, tak je to dostatečně zajištěný i o víkendu a svátcích. “* Na základě zkoumání jízdních

řádů vyšlo najevo, že doprava je na tomto území velmi uspokojivá. Autobusové spojení zde jezdí v průměru 12 x denně s časem dojezdu do cílové stanice Žamberk v průměru 15 min s tím, že nejhorší dostupnost veřejné dopravy je z Českých Petrovic. **R1** uvedl: *"Když se chystali tyhle linky, co jezdí teď, už to takto funguje dlouho, tak jsme tady seděli se zástupci kraje a dávali jsme to dohromady. Ty linky se plánovaly a myslím si, že se to pěkně zaběhlo. Do všech větších měst se ty lidi krásně dostanou, a dokonce tady jsou i linky co jedou přímo do ÚO."* Horší to může být v zimním období, kdy nejsou silnice II. a III. třídy prioritou při odklizení sněhu, což může způsobit horší dostupnost obzvláště v osadách, které se nacházejí dále od center obcí. Každá ze zkoumaných obcí takové osady neboli části má a některé jsou od centra obce vzdáleny i 8 km. **R3**: *„Tak třeba na Čihák je to špatný, tam nic nejede, tam je to bez auta špatný. Dokážu si představit, že ač je ta silnice pěkná, tak v zimě se tam auto vůbec nemusí dostat, ale zas na druhou stranu, když vím, že nahoře tam byla paní, co potřebovala třikrát týdně jezdit k lékaři, jezdila pro ni sanitka, tak jsme poslali traktor, aby to tam hned ráno prohrnul, aby se tam k ní lékař dostal.“* Nicméně obyvatelé venkova jistě považují za nutnost vlastnit automobil. **R5**: *„Je to taky o tom, že tady lidi musejí mít auto“.*

Zkoumáno bylo spojení především do města Žamberk, odkud jsou předpokládány další možnosti spojení i do okresního města, kde je nabízeno širší spektrum jak zdravotních, tak sociálních služeb.

5.4 DVC4 Jaká je na území regionu informační dostupnost sociální pomoci?

Dílním výzkumným cílem 4 bylo zjistit jaká je informační dostupnost sociální pomoci. Informovanost o možnostech sociální pomoci a péče je na území regionu poskytováno běžně dostupnými informačními kanály. Jedná se především o dvouměsíčník Sousedské listy, které jsou dostupné na území tří zkoumaných obcí. **R2**: *„Společně s Kláštercem a Českými Petrovicemi vydáváme „Sousedské listy“, vycházejí myslím jednou za dva měsíce a v těch taky takové informace zveřejňujeme, taky něco dáváme do vývěsní skříně, informační brožurky o PS máme k dispozici tady na obci, když je někdo chce, dáme mu je. Když chci, aby se něco rozkřiklo, dám do důchodcům, oni to roznesou po vsi, doma to řeknou, taky sousedům.“* Zbylé dvě obce mají své vlastní zpravodaje. V těchto listech redakční rada na popud zastupitelstva informuje obyvatelů o možnostech, které v této oblasti mají. Je zde věnován i prostor

pro stížnosti a pochvaly na sociální péči v oblasti. Všechny dostupné informace jsou dostupné na webových stránkách obcí a ve vývěsních tabulích. Jeden respondent uvedl, že tyto informace uvádějí na nástěnkách při autobusových zastávkách. V obcích, ve kterých je dostupná lékařská ordinace jsou tyto informace zveřejněny na tamních nástěnkách. Specifickým druhem předávání informací jsou místní kluby důchodců, kteří se dle slov zástupců obce běžně starají o to, aby se daná informace dostala k co největšímu počtu lidí.

5.5 Stěžejní sociální služby ve zkoumané oblasti

V následující podkapitole je uveden stručný přehled konkrétních služeb, které mohou obyvatelé žijící na území regionu obcí pod Zemskou branou využít. Z celkového výčtu sociálních služeb, které jsou poskytovány v okrese Ústí nad Orlicí byly vybrány ty nejzásadnější a nejlépe dostupné s ohledem k území a cílovým skupinám, součástí kompletního přehledu¹¹ jsou také tzv. služby související. Jedná se o služby z oblasti školství, volného času, vzdělávání a zdravotnictví.

Pečovatelská služba Pastviny

Zřizovatelem PS Pastviny je dobrovolný svazek obcí a měst Rozvoj regionu obcí pod Zemskou branou. Služba je poskytována terénní formou především na území obcí Nekoř, Pastviny, Klášterec nad Orlicí, Kunvald a České Petrovice a ambulantní formou v bytovém domě s pečovatelskou službou v Pastvinách č. p. 140. Hlavním cílem služby je umožnit osobám, které se nacházejí v nepříznivé sociální situaci využívat potřebné služby a následně podporovat klienta v důstojném a soběstačném životě v jeho přirozeném prostředí po co nejdelší možnou dobu. Jedná se především o služby spojené s běžnou údržbou a úklidem domácnosti, pomoc v oblasti péče o vlastní osobu, pomoc při zajišťování stravy a zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.

Provozní doba

Služba terénní

PO – PÁ	6:30-15:00	17:00-18:30
SO – NE	8:00-13:00	17:00-18:30
Svátky	8:00-13:00	17:00-18:30

¹¹ viz. příloha č. 2 Seznam poskytovatelů sociálních služeb v Ústí nad Orlicí, dle cílových skupin

Mimo tuto provozní dobu lze pečovatelskou službu poskytnout pouze výjimečně, a to v případě ohrožení zdraví a života uživatele.

Služba ambulantní (poskytovaná v Domě zvláštního určení č.p. 140 v Pastvinách)

PO – ST – PÁ 8:00-10:00

Kapacita

Terénní služba – okamžitá kapacita max. 40 klientů

Ambulantní služba – max. 5 klientů (Klimešová, 2017)

Finanční dostupnost

Služba je poskytována za úhradu. Hodinová částka je účtována za skutečný čas strávený poskytováním úkonů. Ceny úkonů se řídí vyhláškou č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (dále jen „Vyhláška 505/2006 Sb.“). Bez úhrady je služba poskytována:

- a) rodinám, ve kterých se narodily současně 3 nebo více dětí, a to do 4 let věku těchto dětí,
- b) účastníkům odboje
- c) osobám, které jsou účastny rehabilitace, podle zákona 119/1990 Sb., o soudí rehabilitaci
- d) osobám, které byly zařazeny v táborech nucených prací nebo v pracovním útvaru
- e) pozůstalým manželům (manželkám), po osobách uvedených v písmenech b), d), pokud jsou starší 70 let. (Zákon 108/2006 Sb.)

Služba má sídlo v Pastvinách, č. p. 140. Vzdálenost do dalších obcí: Nekoř 6,8 km, Klášterec nad Orlicí 2,6 km, Kunvald 8,5 km, České Petrovice 10,9 km. (Zemská brana, 2020)

Centrum sociální péče Žamberk

Centrum sociální péče města Žamberk je příspěvkovou organizací města Žamberk. Poskytuje pečovatelskou službu, a to terénní i ambulantní formou. Rozdílem v ohledu na PS Pastviny je, že dle registrace poskytuje služby i rodinám s dětmi a lidem s poruchou autistického spektra.

Provozní doba

Základní pracovní doba: od 6:30 do 15:00 hod. Předem dojednaná nezbytná péče a asistence u klienta denně od 6:00 do 22:00 hodin.

Kapacita

Kapacita terénní, včetně ambulantní služby je 140 klientů za rok.

Finanční dostupnost

Služba je poskytována za úhradu. Hodinová částka je účtována za skutečný čas strávený poskytováním úkonů. Ceny úkonů se řídí vyhláškou č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (dále jen „Vyhláška 505/2006 Sb.“). Služba má dvě výše úhrady. Poskytování péče v Žamberku je s výjimkou úkonů za praní a žehlení prádla a velké nákupy za cenu 108,-/hod a mimo Žamberk je tato částka stanovena na 130,- hod.

Služba má sídlo v Žamberku, Albertova 357. Vzdálenost do obcí regionu, do kterých dosahuje její působnost: Kunvald 6,7 km, Klášterec nad Orlicí 8,1 km. (CSP, 2020)

Oblastní charita Ústí nad Orlicí – pracoviště Letohrad

Domácí specializovaná hospicová péče

Hospicová péče sice není sociální službou, nicméně součástí pracovního týmu je i sociální pracovník. Služba je poskytována pacientům, kteří prožívají poslední dny svého života a chtějí zemřít doma, důstojně, v lásce a mezi svými blízkými, bez strachu a utrpení ze zdravotnických zařízení. Součástí terénního hospicového týmu je kromě již zmíněného sociálního pracovníka lékař, zdravotní sestra, psycholog a duchovní. Poskytuje se pacientům, kteří trpí nevléčitelnou nemocí a jejich rodina o ně celodenně pečuje v domácnosti.

Provozní doba

Služba je poskytována na základě domluvy a potřeby v okolí Ústí nad Orlicí s garantovaným dojezdem paliativního týmu do 60 minut z Ústí nad Orlicí.

Finanční dostupnost

Služba je poskytována zdarma, včetně všech kompenzačních pomůcek.

Půjčovna kompenzačních pomůcek

Díky půjčovně kompenzačních pomůcek může pacient zkrátit dobu v léčebných nebo ústavních zařízeních a vrátit se domů do svého přirozeného prostředí, kde o něho bude pečovat jeho rodina. Cena se odvíjí od konkrétní pomůcky a doby, na kterou je zapůjčena.

Osobní asistence

Služba osobní asistence poskytuje téměř totožné úkony jako služba pečovatelská s rozdílem možnosti poskytování volnočasových aktivit. Na zkoumaném území funguje osobní asistence z Letohradu jako doplněk PS Pastviny v případě, že rodina, která doma pečuje o svého člena, potřebuje pomoc a podporu po delší časový

úsek, než je běžné. V praxi to funguje tak, že např. ráno přijede pečovatelka z PS Pastviny, pomůže klientovi s běžnými oblastmi základních životních potřeb a poté nastupuje asistentka a s klientem stráví zbytek dopoledne, dle domluvy s rodinou.

Provozní doba

Provozní doba je denně od 7:00 do 20:00. Spolupráce funguje tak, že klient si zažádá o asistentku, na základě této skutečnosti vedoucí osobní asistence sežene vhodného pracovníka, nejlépe ze stejné obce, jako je klient. Další spolupráce a nastavení služby závisí na dohodě rodiny, klienta a asistenta.

Finanční dostupnost

Služba je poskytována za úhradu. Výše úhrady se odvíjí od strávených hodin asistentky s klientem. Do 40 hod měsíčně je to 100,-/hod, 40,5-70 hod měsíčně je to 85,-/hod a 70,5 hod za měsíc a více je za 75,-/hod. Pokud je služba poskytovaná o víkendu cena za 1 hodinu činí 130,- bez ohledu na počet strávených hodin s klientem. Co se týče vzdálenosti z Letohradu do Pastviny je to 10,9 km, Klášterec nad Orlicí je vzdálen 13,4 km, Kunvald 16,8 km a České Petrovice 20,8 km.

Občanská poradna – Letohrad, Králíky

Služby občanské poradny jsou určena všem lidem, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci nebo jim taková situace hrozí, při čem tuto situaci nejsou schopni vyřešit sami a potřebují pomoc. Jedná se o oblasti sociálních služeb, sociálních dávek, důchodového a nemocenského pojištění, bydlení, mezilidských a sousedských vztahů. Pracovníci poradny klientům pomohou z vyplňování písemných žádostí, odvolání a jiných dokumentů, předají kontakty a potřebné informace.

Provozní doba

V Letohradě je Občanská poradna otevřena vždy ve čtvrtek od 9-12 hodin. V Králíkách vždy v úterý ve stejný čas. Délka jedné konzultace činí max. 45 min.

Finanční dostupnost

Služba je poskytována zdarma. (Oblastní charita ÚO, 2020)

Sdružení Neratov

Chráněné bydlení Domov – je pobytová sociální služba, která poskytuje lidem s mentálním postižením podporu v samostatném bydlení s cílem získat co nejvyšší míru samostatnosti. Poskytuje pomoc a podporu v oblastech základních životních potřeb, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování vlastních práv.

Kapacita je 25 míst.

Finanční dostupnost

Služba je poskytována za úhradu. Ubytování je zpoplatněno od 117,- do 168,-/den podle velikosti pokoje, či bytu. Za stravu klient zaplatí 119,-/den. Za základní činnosti dle vyhlášky 505/2006 Sb., je určena hodinová taxa, která činí 130,-/hod.

Denní stacionář Lávka – je ambulantní sociální služba, jejíž hlavním cílem je poskytovat pomoc a podporu osobám s kombinovaným postižením, včetně osob s PAS a osobám s mentálním postižením ve věku od 18 do 64 let.

Kapacita je 5 míst.

Finanční dostupnost, služba je poskytnuta za úhradu.

Chráněná pracoviště - Sdružení Neratov nabízí lidem s kombinovaným nebo mentálním postižením několik chráněných pracovišť. V **Neratově** mají sídlo: Pradlenka (praní, žehlení a mandlování prádla), Naděje (venkovní a vnitřní úklid, údržba zeleně, v zimě odklizení sněhu), montážní dílna, zahradnictví, kuchyň (příprava jídla pro uživatele chráněného bydlení, zaměstnance sdružení, chataře), hospoda (vaření, obsluha zákazníků), obchod. V **Bartošovicích v Orlických horách** dále nabízí pracovní místa v chráněných dílnách Kopeček, kde se zabývají: keramikou, košíkářstvím, tkaním, šitím, tiskařstvím a prodejem v obchodě. V **Žamberku** v prostorách Léčebného ústavu Albertinum mají zřízené občerstvení u „Neratovských“ (příprava jídla, prodej smíšeného zboží, donáška nákupu na pokoj imobilním pacientům), montážní dílnu a zahradnictví a v **Králíkách** montážní dílnu. (Sdružení Neratov, 2020)

Občanské sdružení PAS

Občanské sdružení poskytuje své služby osobám s mentálním a kombinovaným postižením, včetně osob s PAS, jejich rodinám, pedagogům apod. Působnost služby je na území Východních Čech, především v okolí Ústí nad Orlicí, Pardubice, Česká Třebová, Svitavy a okolí. Mezi hlavní cíle patří:

- žít kvalitní život a prožívat pocit štěstí,
- snižovat stres, napětí a pocit nejistoty u rodičů, kteří musí každý den čelit situacím, které s sebou postižení, či autismus přináší,
- mezi činnosti patří odlehčovací péče, pořádání výletů, táborů, besed, přednášek a dalších různých akcí, při kterých rodiče získávají nejruznější informace a děti poznávají nové přátele.

Provozní doba a finanční dostupnost se u této služby liší v závislosti na tom, jaká aktivita je poskytována a v jakém rozsahu. (OS PAS, 2020)

5.6 Shrnutí výzkumné části

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zhodnotit dostupnost sociální pomoci na území regionu obcí pod Zemskou branou z pohledu místních starostů. Můj zájem směřoval k zjištění, jací klienti (i potencionální) sociálních služeb se na území regionu vyskytují. Dále jsem chtěla zjistit jakým způsobem je občanům poskytována pomoc při zprostředkování kontaktů, jaké služby jsou v obci poskytovány a jak obec mapuje sociální situaci, ve smyslu komunitního, strategického nebo jiného plánu. Informace, jakým způsobem obce ve venkovském prostředí poskytují SPOD nemohla v práci chybět. Aby byl výzkum úplný a nechyběla žádná perspektiva zaměřila jsem se i na analýzu veřejných a soukromých dopravců, kteří na území poskytují dopravu. Poslední zkoumaná oblast se zaměřovala na všeobecnou informovanost o možnostech sociální pomoci, kterou by obce měly poskytnout tak, aby se dostala ke všem občanům bez rozdílu znevýhodnění.

5.7 Závěr a diskuze

Zkoumané území vždy patřilo mezi chudší, řídce obydlené oblasti českých pohraničních hor. Obce České Petrovice a Klášterec nad Orlicí leží přímo na hranicích s Polskem. Vzhledem k historickým událostem, které jsou spojeny především s druhou světovou válkou zde neproběhl téměř žádný rozvoj ekonomické ani sociální sféry. Stopy zmíněných událostí jsou v regionu patrné do dnes, v úplném závěru si je ale dovolím popsat z trochu jiné perspektivy. Z rozhovorů, které jsem realizovala v rámci výzkumu, totiž v jistém slova smyslu vyplynulo více, než jsem očekávala.

Hlavním cílem jejich provedení bylo vytvořit sociální analýzu obcí, abych o zkoumaném území zjistila co nejvíce informací. Analýzou všech dostupných dat, které jsem získala bylo zjištěno, že **nejpočetnější skupinou**, o které se dá hovořit jako o příjemcích sociální pomoci **jsou senioři**. Zástupci dalších cílových skupin se na území regionu sice nacházejí, ale v malém počtu v řádu jednotek a z pohledu zástupců obcí není aktuálně potřeba se těmito osobám z hlediska zajištění sociální péče věnovat, jelikož **veškerá péče je zajištěna přirozenými rodinnými vazbami**. Jistý nedostatek spočívá v **absenci kapacit služeb domova pro seniory, domova se zvláštním režimem a denním stacionářem**, ten je v ORP dostupný pouze pro osoby s psychiatrickou diagnózou. Chybějící pobytové zařízení pro seniory potvrzuje i fakt, že tento problém je v rámci Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb (dále jen „SDPRSS“) v Pardubickém kraji vnímán a aktivně řešen, a to výstavbou domova pro

seniory v Žamberku, která by měla začít ještě v roce 2020. Do té doby jsou ale v Žamberku, konkrétně v Léčebně dlouhodobě nemocných Albertinum **dostupné sociální služby, které mají přechodný charakter**, a to v podobě sociálních lůžek, jejichž kapacita je 30 míst.

Celé území je z pohledu dostupnosti sociálních služeb považováno za méně pokryté, ovšem neustále zde dochází k rozvoji sociálních služeb a jejich kapacit. **Služby jsou dostupné zejména v ORP Žamberk, ale jejich působnost víceméně dosahuje až do regionu obcí pod Zemskou branou, při čem nejdostupnější je zde pečovatelská služba v Pastvinách.** Její provozní doba je v současnosti považována za dostačující, jelikož je přizpůsobena potřebám uživatelů. Do budoucnosti se dá ale očekávat, že čas stanovený pro péči nebude vyhovovat, proto ji **doporučuji v odpoledních hodinách prodloužit s odkazem na SDPRSS do 20:00 hod.** Dále **doporučuji rozšířit registraci o cílové skupiny – rodiny s dětmi a osoby s mentálním postižením**, čímž bude touto službou zajištěna péče nejen všem věkovým kategoriím, ale i osobám s mentálním znevýhodněním a rodinám, jejíž členové jsou znevýhodnění poruchou autistického spektra. V PS Pastviny jsou celkem tři pracovníce, při čem jedna vykonává funkci vedoucí a sociální pracovníce. Další doporučení, které v souvislosti na výsledky výzkumu dávám je **zaměření jednotlivých pracovníků na konkrétní cílové skupiny**, které se na území regionu vyskytují. V praxi by to znamenalo, že jedna pracovníce se bude v další kvalifikaci a vzdělání věnovat cílové skupině osob s mentálním postižením, včetně osob s poruchou autistického spektra, druhá pracovníce se bude účastnit školení k tématům práce se seniory a osob s demencí a poslední se bude dále vzdělávat v oblastech péče o osoby se zdravotním postižením. Tímto způsobem bude moci nejdostupnější služba v regionu poskytnout odbornou sociální pomoc, péči a podporu všem cílovým skupinám, které se na území vyskytují. Překvapením bylo zjištění, že ani jedna z uvedených obcí nemá zpracovaný žádný materiál k sociálně právní ochraně dětí, ač má v tomto smyslu zákonem uloženou povinnost. Absence těchto dokumentů shledávám v nízké podpoře ze strany ORP, která je dle výpovědi 3 respondentů velmi laxní. Jeden respondent dokonce uvedl, že neví o žádné povinnosti, která se k SPOD váže.

Z výzkumu, který byl proveden vyplývá, že **v současné době je dostupnost sociální pomoci v regionu obcí pod Zemskou branou na velice dobré úrovni.** Ovšem je nutno brát v potaz, že výsledku bylo dosaženo kvalitativní výzkumnou strategií, a navíc může všechny informace zkreslovat subjektivní pohled jak starostů

obcí, tak samotného výzkumníka, proto je možné, že se v další práci bude regionu věnovat kvantitativně. Zjištěný stav, ale není zapříčiněn pouze dostupností sociálních služeb. Z poznatků, které byly získány prostřednictvím výzkumu je patrné, že na celém území zkoumané oblasti velice dobře fungují přirozené sociální vazby, jak v rámci rodiny s pomocí sousedů a přátel, tak i obce samotné se v případě potřeby do péče zapojí, což je nepochybně jedním z faktorů, které vedou k tomu, že kapacity služeb jsou dostačující. Za jedno z možných vysvětlení této skutečnosti, považuji i fakt, že při posledním SLDB v roce 2011 se více než polovina všech obyvatel obcí pod Zemskou branou prohlásila za věřící. S ohledem na všechny fakta lze o této oblasti říci, že komunitní sounáležitost, která zde panuje je skutečně příkladná.

6 Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Aktuální výše příspěvku na péči (údaje platné od července 2019) In: Péče.cz [online]. [cit. 1. 2. 2020]. Dostupné z: <https://pece.cz/novinka/jak-se-meni-vyse-prispevku-na-peci-v-roce-2019>

ČÁMSKÝ, Pavel, Jan SEMBDNER, eds. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 264 s. ISBN 978-80-262-0027-7.

Centrum sociální péče města Žamberk. [on-line], [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <http://www.cspzamberk.cz/pecovatelska-sluzba>

HARTL, Pavel. Poradenství. In: MATOUŠEK, Oldřich, ed. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 83-86. ISBN 80-7178-548-2

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

KALINA, Kamil. *Psychoterapeutické systémy a jejich uplatnění v adiktologii*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 528 s. ISBN 978-80-247-4361-5.

KALVODA, Hynek. *Sociální poradenství v ČR*. [on-line]. 19. květen 2015. [cit. 28. leden 2020]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/7037061-Socialni-poradenstvi-v-cr-hynek-kalvoda-praha-19-5-2015.html>.

KINKOR, Milan. Komunitní práce. In: MATOUŠEK, Oldřich, eds. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 253 ISBN 80-7178-548-2.

KLIMEŠOVÁ, Olga. Standardy kvality v pečovatelské službě Pastviny. *Standard kvality č. 1 Cíle a způsoby poskytování sociální služeb*. Pastviny, 2007. 10 s.

KODYMOVÁ, Pavla. *Historie české sociální práce v letech 1918-1948*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013. 132 s. ISBN 978-80-246-2256-9.

KRBCOVÁ, Lenka; POLESNÝ, Michal. eds. *Deset kroků procesem komunitního plánování*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Centrum komunitní práce, 2008. 58 s. EQUAL EU

č. 0076. [on-line]. [cit. 30. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/metodiky-deset-kroku-procesem-komunitniho-planovani->

KRAUSOVÁ, Anna. Komunitní plánování/strategické plánování. In: JANOUSHKOVÁ, Klára. ed. *Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, zdravotně sociální fakulta, katedra sociální práce, 2007, s 159-197. ISBN 978-80-7368-229-3.

KREBS, Vojtěch. eds. *Sociální politika*. 6., přepracované a aktualizované vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 568 s. 978-80-7478-921-2.

KVĚTENSKÁ, Daniela. *Krizová intervence v kontextu sociální práce*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 79 s. ISBN 978-80-7435-435-9.

MACAROV, David. *Social welfare: structure and practice*. London: SAGE, 1995. 341 p. ISBN-10: 0803949405.

MATOUŠEK, Oldřich. eds. *Sociální služby*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. 200 s. 978-80-262-0041-3.

MATOUŠEK, Oldřich. eds. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál, 2008. 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MAZALOVÁ, Lenka. *Kapitoly z výzkumu ošetrovatelství*. [on-line], [cit. 16. 3. 2020]. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. 107 s. ISBN 978-80-244-5085-8. Dostupné z: https://www.fzv.upol.cz/fileadmin/userdata/FZV/Dokumenty/OSE/Kapitoly_z_vyzku_mu_v_osetrovatelstvi.pdf

MLÝNKOVÁ, Jana. *Pečovatelství. Učebnice pro obor sociální péče - pečovatelská činnost*. 2. dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. 300 s. ISBN 978-80-271-0132-0.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Asistent sociální péče*. [on-line] 5. listopad 2012. [cit: 30. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/asistent-socialni-pece>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Komunitní plánování - věc veřejná*. [on-line] 2020. [cit: 30. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/komunitni-planovani-vec-verejna-pruvodce->

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Pomoc v hmotné nouzi*. [on-line] 2019. [cit: 19. 12. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi#sphn>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Příspěvek na péči*. [on-line] 2019. [18. 12. 2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/-/prispevek-na-peci>

NERUD, et. ad., 2016. In: HANZLÍK, Kryštof. Analýza systému zajištění dostupnosti adiktologických služeb v České republice. [on-line]. 2018 [cit. 12. 4. 2020]. Úřad vlády České republiky, odbor protidrogové politiky. Dostupné z: <https://www.rozvojadiktologickychsluzeb.cz/wp-content/uploads/2018/09/Analyza-systemu-zajiseni-dostupnosti-adiktologickych-sluzeb-v-ceske-republice.pdf>

Občanské sdružení PAS. [on-line], [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <http://os-pas.blog.cz/>

Oblastní charita Ústí nad Orlicí. [on-line], [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://uo.charita.cz/sluzby/>

PEMOVÁ, Terezie; PTÁČEK, Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. [on-line]. 2012 [cit. 12. 1. 2020]. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 191 s. ISBN 978-80-247-4317-2. Dostupné z: <http://www.nadacesirius.cz/soubory/prilohy/manual-spod-pro-praxi.pdf>

Pod Zemskou branou. [on-line], [cit. 2020-03-03] Dostupné z: <http://www.zemska-brana.cz/>

PRŮŠA, Ladislav. *Efektivnost financování sociálních služeb v domovech pro seniory*. [on-line]. 2008 [15. 2. 2020]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008. 54 s. ISBN 978-80-7416-018-9. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_282.pdf

PRŮŠA, Ladislav. *Ekonomie sociálních služeb*. 2. rozšíř. vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. 179 s. ISBN 978-80-7357-255-6.

Registr poskytovatelů sociálních služeb. [on-line], [cit. 2019-11-03]. Dostupný z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1584801392814_3

Sčítání lidu, domů a bytů 2011. [on-line], [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/sldb/scitani_lidu_domu_a_bytu_v_roce_2001

Sdružení Neratov. [on-line], [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://www.neratov.cz/>

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Pardubického kraje pro roky 2019-2021. Pardubický kraj, 2019. Dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-pk>

TOMEŠ, Igor. eds. *Právo sociálního zabezpečení*. 2. vyd. Praha: Spolek českých právníků Všehrd, 1998. 209 s. ISBN. 80-85305-39-9.

TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 366 s. ISBN 978-80-7367-868-5.

TOPOLOVSKÝ, Marek. *Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004. 59 s. ISBN 80-868-780-31.

TRÖSTER, Petr. eds. *Právo sociálního zabezpečení*. 4. přeprac. vyd. Praha: C. H. BECK, 2013. 367 s. ISBN 807-40-003-24.

VOČKA, Zbyněk. Co s asistentem sociální péče? *Sociální služby*. 2018 roč. XX.č. 11, s. 24-25. ISSN 1803-7348

VOČKA, Zbyněk. Jak je to s povinností krajů zajistit dostupnost sociálních služeb. *Sociální služby*. 2017 roč. XIX.č. 11, s. 39-41. ISSN 1803-7348

VOTOČKOVÁ, Michaela. *Jak funguje týdenní stacionář? Poradíme si*. [on-line] 11. 11. 2019. [cit: 21. leden 2020]. Dostupné z: <https://poradimesi.cz/pece/jak-funguje-tydenni-stacionar/>

VOTOČKOVÁ, Petra. Co je denní stacionář? *Poradíme si*. [on-line] 5. květen 2017. [cit: 29. 1. 2020]. Dostupné z: <https://poradimesi.cz/pece/co-je-denni-stacionar/>

VRBICKÝ, Jan. *Sociální služby*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 63 s.
ISBN 978-80-7435-467-0.

Legislativa:

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 114/1988 Sb. České národní rady o působnosti orgánů České socialistické republiky
v sociálním zabezpečení

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Seznam tabulek

Tabulka 1 Transformační tabulka.....	36-41
Tabulka 2 Respondenti.....	41
Tabulka 3 Mapa a poloha zkoumaného území.....	XI
Tabulka 4 Mapa území Obce s rozšířenou působností.....	X

Seznam obrázků

Obrázek 1 Schéma systému sociálního zabezpečení v České republice, vlastní zpracování...	14
Obrázek 2 Schéma systému sociálního zabezpečení v České republice, vlastní zpracování...	14
Obrázek 3 Aktuální výše příspěvku na péči.....	30
Obrázek 4 Mapa působnosti obce s rozšířenou působností. Zdroj: http://www.zamberk.cz/index.php?ids=258	X

P ř í l o h y

Seznam příloh:

Příloha č. 1 Seznam poskytovatelů sociálních služeb v okrese Ústí nad Orlicí

Příloha č. 2 Seznam poskytovatelů sociálních služeb v Ústí nad Orlicí, dle cílových skupin

Příloha č. 3 Mapa a poloha zkoumaného území

Příloha č. 4 Mapa území Obce s rozšířenou působností

Příloha č. 5 Přepis rozhovoru se starostou obce Pastviny

Příloha č. 1: Seznam poskytovatelů sociálních služeb v okrese Ústí nad Orlicí

Název poskytovatele	Forma	Název zařízení	Sídlo poskytovatele
Sociální poradenství			
Odborné sociální poradenství			
AUDIOHELP z. s.	A+T	Středisko služeb pro osoby se sluchovým postižením	Ústí nad Orlicí, (1x měsíčně poradna v prostorách PS Žamberk)
Centrum J. J. Pestalozziho, o. p. s.	A	Krizové centrum	Žamberk
Centrum pro zdravotně postižené a seniory Pardubického kraje, o.p.s.	A+T	Centrum pro zdravotně postižené a seniory Pardubického kraje	Ústí nad Orlicí
Domov důchodců Ústí nad Orlicí	A	Poradna osobám s Alzheimerovou nemocí nebo jinou demencí	Ústí nad Orlicí
Most pro o. p. s.	A+T	Poradna pro cizince	Ústí nad Orlicí, území pardubického kraje
Oblastní charita Ústí nad Orlicí	A	Občanská poradna	Letohrad, Králíky, Ústí nad Orlicí
Poradna pro rodinu Pardubického kraje	A	Poradna pro rodinu	Ústí nad Orlicí
Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, z. s.	A+(T)	Sociální poradna SONS ČR	Česká Třebová
TyfloCentrum Pardubice o. p. s.	A+T	TyfloCentrum	Vysoké Mýto
Laxus o. s.	T	Centrum terénních programů, adiktologické služby	Pardubice
Služby sociální péče			
Osobní asistence			
Alzheimer's support center Czech republic, o. p. s.	T	Chytrá osobní asistence POMAHAMTI.CZ, aktivizační činnosti	Ústí nad Orlicí
Centrum pro zdravotně postižené a seniory Pardubického kraje, o.p.s.	T	Centrum pro zdravotně postižené a seniory Pardubického kraje	Ústí nad Orlicí
Oblastní charita Ústí nad Orlicí	T	Osobní asistence	Letohrad
Pečovatelská služba			
Rozvoj regionu obcí pod Zemskou branou	T	Pečovatelská služba Pastviny	Pastviny
Centrum sociální péče Žamberk (možno poskytnout péči i PAS)	T	Centrum sociální péče Žamberk, Pečovatelská služba	Žamberk
Město Letohrad	T	Dům s pečovatelskou službou Letohrad	Letohrad
Tísňová péče	-	-	-
Průvodcovské a předčitatelské služby			
TyfloCentrum Pardubice o. p. s.	A+T	TyfloCentrum Pardubice	Vysoké Mýto
Podpora samostatného bydlení			
Domov pod hradem Žampach	T	Podpora samostatného bydlení Žampach	Žampach
Odlehčovací služby			
Domov důchodců Ústí nad Orlicí	P	Domov důchodců Ústí nad Orlicí, Odlehčovací služby	Ústí nad Orlicí

Domov pod hradem Žampach	P	Odlehčovací služby Zámek a na Výsluní	Žampach
Domov u studánky	P	Domov u studánky	Anenská studánka
Sociální služby Lanškroun	P	Odlehčovací služby Lanškroun	Lanškroun
Centra denních služeb	-	-	-
Denní stacionáře			
Sdružení Neratov	A	Denní stacionář Lávka	Neratov, Bartošovice v Orlických horách
Denní stacionář Albertinum	A		Žamberk
Týdenní stacionáře			
Centrum sociální péče Ústí nad Orlicí	P	Centrum sociální péče Ústí nad Orlicí, Týdenní stacionář	Ústí nad Orlicí
Sociální služby Česká Třebová	P	Sociální služby Česká Třebová, Týdenní stacionář	Česká Třebová
Domovy pro osoby se zdravotním postižením			
Domov pod hradem Žampach	P	Domov pod hradem Žampach	Žampach
Domov u studánky	P	Domov u studánky	Anenská studánka
Domovy pro seniory			
Anděla-sociální družstvo	P	Domov Laudon	Albrechtice (Lanškroun)
Domov důchodců sv. Zdislavy	P	Domov důchodců sv. Zdislavy	Červená voda
Domov důchodců Ústí nad Orlicí	P	Domov důchodců Ústí nad Orlicí	Ústí nad Orlicí
Sociální služby Lanškroun	P	Domov pro seniory Lanškroun	Lanškroun
Domovy se zvláštním režimem			
Domov důchodců Ústí nad Orlicí	P	Domov důchodců Ústí nad Orlicí	Ústí nad Orlicí
Sociální služby Lanškroun	P	Domov se zvláštním režimem Lanškroun	Lanškroun
Chráněné bydlení			
Domov pod hradem Žampach	P	Chráněné bydlení Žampach	Žampach
Domov u studánky	P	Chráněné bydlení Domov u Studánky	Anenská studánka
Sdružení Neratov	P	Chráněné bydlení DOMOV	Neratov, Bartošovice v Orlických horách
Služby sociální prevence			
Raná péče			
Rodinné integrační centrum z. s.	A+T	Raná péče Lanškroun	Lanškroun
Sdružení pro ranou péči v Pardubicích-Středisko rané péče v Pardubicích	A+T	Středisko pro ranou péči Pardubice	Pardubice
Raná péče EDA o. p. s.	A+T	Raná péče EDA	Praha
Federace rodičů a přátel sluchově postižených o. s.	A+T	Středisko rané péče TAMTAM Olomouc	Olomouc
Telefonická krizová pomoc			
Kontakt Ústí nad Orlicí o. p. s.	T	Občanské sdružení kontakt	Ústí nad Orlicí
Tlumočnické služby	-	-	-
Azylové domy			
Cesta pro rodinu, z. ú.	P	Domov pro ženy a matky s dětmi v tísni	Žamberk
Domovy na půli cesty			
Cesta pro rodinu, z. ú.	P	Dům na půli cesty Žamberk	Žamberk

Kontaktní centra	-	-	-
Krizová pomoc			
Centrum J. J. Pestalozziho, o. p. s.	A	Krizové centrum Žamberk	Žamberk
Cesta pro rodinu, z. ú.	P	Krizová pomoc Žamberk	Žamberk
Intervenční centra			
SKP-Centrum o. p. s.	A+T	Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím	Lanškroun, Králíky, Ústí nad Orlicí
Nízkoprahová denní centra			
Oblastní charita Ústí nad Orlicí	A	Nízkoprahové denní centrum Street	Letohrad
Noclehárny	-	-	-
Služby následné péče	-	-	-
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi			
ABATAB, spolek pro péči o rodinu	A+T	ABATAB, spolek pro péči o rodinu	Ústí nad Orlicí
Amalthea z.s.	A+T	Amalthea	Ústí nad Orlicí
Oblastní charita Ústí nad Orlicí	T	Šance pro rodinu	Letohrad, Lanškroun
Rodinné integrační centrum z. s.	A+T	Rodinné integrační centrum (PAS)	Lanškroun
Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením			
Alzheimer's support center Czech republic, o. p. s.	T	Chytrá osobní asistence POMAHAMTI.CZ	Ústí nad Orlicí
CEDR Pardubice o. p. s.	A	CEDR Pardubice	Ústí nad Orlicí
Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR, z. s.	A+T	Pracoviště SONS ČR	Šumperk
Sociálně terapeutické dílny			
CEDR Pardubice o. p. s.	A	CEDR Pardubice	Ústí nad Orlicí
Domov pod Hradem Žampach	A	Domky ve stráni „KOLDA“	Žampach, Letohrad
		Domky ve stráni „JOHANA“	
		Obchůdek z pod hradu Žampach	
		Sociálně terapeutické dílny	
Sdružení Neratov	A	Sociálně terapeutické dílny „Miriam“	Králíky
Terapeutické komunity	-	-	-
Terénní programy			
Laxus o. s.	T	Centrum terénních programů	Žamberk
Sociální rehabilitace			
AUDIOHELP z. s.	A+T	Středisko služeb pro osoby se sluchovým postižením	Ústí nad Orlicí
Centrum pro zdravotně postižené a seniory Pardubického kraje, o.p.s.	A+T	Centrum pro zdravotně postižené a seniory Pardubického kraje	Ústí nad Orlicí
Cesta pro rodinu, z. ú.	T	Sociální rehabilitace Žamberk	Žamberk
Oblastní charita Ústí nad Orlicí	A+T	Šance pro rodinu, sociální rehabilitace Lanškroun	Lanškroun
Péče o duševní zdraví, z. s.	A+T	Sociální rehabilitace, středisko Ústí nad Orlicí	Ústí nad Orlicí
Rodinné integrační centrum z. s.	A+T	Rodinné integrační centrum	Lanškroun
Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče			
Albertinum, odborný léčebný ústav v Žamberku	P	Sociální lůžka	Žamberk
celkem			
Služby mimo zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách	Cílová skupina		

Oblastní charita Ústí nad Orlicí – Rodinné centrum Mozaika	Rodina (děti, rodiče, prarodiče)	Vzdělávací aktivity, posilování rodičovských kompetencí, setkávání rodin s dětmi	Letohrad
Rodinné centrum a dětská skupina Maceška	Rodiče s dětmi	posiluje hodnoty rodiny a mezigeneračních vztahů, mateřskou roli žen, podporuje rodiče při výchově dětí.	Žamberk
Občanské sdružení Šťastný domov	Děti a mládež s handicapem	Sociální firma – chráněné dílny, doprovázení dětí a mladých lidí, nalezení vlastní cesty a hodnoty	Líšnice
Klub bez klíče Žamberk	Děti a mládež ve věku 8-18 let	Volnočasová, vzdělávací a výchovné aktivity pro děti a mládež	Žamberk
Rodinné centrum pohoda	Rodiče s dětmi	Setkávání rodičů s malými dětmi, navazování sociálních kontaktů s ostatními dětmi	Žamberk
Občanské sdružení PAS	Rodiny s dětmi	Aktivizační činnosti, pomoc a podpora rodinám s dětmi s PAS	Ústí nad Orlicí, terénní služba na území ORP Žamberk

Tabulka 3 Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb, vlastní zpracování

Příloha č. 2: Seznam poskytovatelů sociálních služeb v Ústí nad Orlicí, dle cílových skupin

Název zařízení	Senioři	Osoby s postižením			Děti, mládež, rodina	Osoby v krizi	Osoby sociálně vyloučené nebo jím ohrožené
		Zdravotní	Mentální	Chronické duševní on.			
Sociální poradenství							
Odborné sociální poradenství							
Středisko služeb pro osoby se sluchovým postižením		✓					
Krizové centrum	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Centrum pro zdravotně postižené a seniory Pardubického kraje	✓	✓	✓	✓		✓	
Domov důchodců Ústí nad Orlicí	✓			✓			
Poradna pro cizince							✓
Občanská poradna	✓	✓			✓	✓	✓
Poradna pro rodinu	✓				✓	✓	✓
Sociální poradna SONS ČR		✓					
TyfloCentrum		✓					
Centrum terénních programů							✓
Služby sociální péče							
Osobní asistence							
Chytrá osobní asistence POMAHTI.CZ	✓	✓		✓	✓		
Centrum pro zdravotně postižené a seniory Pardubického kraje		✓					
Osobní asistence LTH	✓	✓		✓			
Pečovatelská služba							
Pečovatelská služba Pastviny	✓	✓		✓			
Centrum sociální péče Žamberk, Pečovatelská služba (možno poskytnout péči i PAS)	✓	✓	✓	✓	✓		
Dům s pečovatelskou službou Letohrad	✓	✓					
Tísňová péče	-		-		-	-	-
Průvodcovské a předčitatelské služby							
TyfloCentrum Pardubice		✓	✓				
Podpora samostatného bydlení							

Podpora samostatného bydlení Žampach			✓				
Odlehčovací služby							
Domov důchodců Ústí nad Orlicí, Odlehčovací služby		✓		✓			
Odlehčovací služby Zámek a na Výsluní			✓				
Domov u studánky		✓	✓				
Odlehčovací služby Lanškroun	✓						
Centra denních služeb	-		-		-	-	-
Denní stacionáře							
Sdružení Neratov – Denní stacionář Lávka		✓	✓				
Denní stacionář Albertinum				✓			
Týdenní stacionáře							
Centrum sociální péče Ústí nad Orlicí, Týdenní stacionář		✓	✓				
Sociální služby Česká Třebová, Týdenní stacionář		✓	✓				
Domovy pro osoby se zdravotním postižením							
Domov pod hradem Žampach			✓				
Domov u studánky			✓				
Domovy pro seniory							
Domov Laudon	✓			✓			
Domov důchodců sv. Zdislavy	✓						
Domov důchodců Ústí nad Orlicí	✓	✓		✓			
Domov pro seniory Lanškroun	✓						
Domovy se zvláštním režimem							
Domov důchodců Ústí nad Orlicí	✓			✓			
Domov se zvláštním režimem Lanškroun	✓			✓			
Chráněné bydlení							
Chráněné bydlení Žampach			✓				
Chráněné bydlení Domov u Studánky			✓				
Chráněné bydlení DOMOV		✓	✓				
Služby sociální prevence							
Raná péče							
Raná péče Lanškroun		✓			✓		
Středisko pro ranou péči Pardubice		✓			✓		
Raná péče EDA		✓			✓		
Středisko rané péče TAMTAM Olomouc		✓			✓		
Telefonická krizová pomoc							

Občanské sdružení kontakt				✓	
Tlumočnické služby	-	-	-	-	-
Azylové domy					
Azylový dům pro ženy a matky s dětmi			✓	✓	✓
Domy na půli cesty					
Dům na půli cesty Žamberk			✓		
Kontaktní centra	-	-	-	-	-
Krizová pomoc					
Krizové centrum Žamberk	✓	✓	✓	✓	✓
Krizová pomoc Žamberk			✓	✓	✓
Intervenční centra					
Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím				✓	
Nízkoprahová denní centra					
Nízkoprahové denní centrum Street				✓	✓
Noclehárny	-	-	-	-	-
Služby následné péče	-	-	-	-	-
Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi					
ABATAB, spolek pro péči o rodinu			✓		
Amalthea			✓		
Šance pro rodinu			✓		
Rodinné integrační centrum			✓		
Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením					
Chytrá osobní asistence POMAhamTI.CZ	✓	✓			
CEDR Pardubice			✓		
Sociálně terapeutické dílny					
CEDR Pardubice			✓		
Sociálně terapeutické dílny „Miriam“		✓	✓		
Domky ve stráni „KOLDA“					
Domky ve stráni „JOHANA“			✓		
Obchůdek z pod hradu Žampach					
Sociálně terapeutické dílny					
Terapeutické komunity	-	-	-	-	-
Terénní programy					
Centrum terénních programů					✓
Sociální rehabilitace					
Středisko služeb pro osoby se sluchovým postižením		✓			
Centrum pro zdravotně postižené a seniory Pardubického kraje		✓			
Sociální rehabilitace Žamberk					✓
Šance pro rodinu, sociální rehabilitace Lanškroun			✓	✓	✓

Sociální rehabilitace, středisko Ústí nad Orlicí				✓			
Rodinné integrační centrum		✓					
Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče							
Sociální lůžka	✓	✓		✓			

Tabulka 4 Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb, vlastní zpracování

Příloha č. 3: Mapa a poloha zkoumaného území

Obrázek 3 Mapa a poloha zkoumaného území, zdroj: www.mapy.cz, vlastní zpracování

Příloha č. 4: Mapa území Obce s rozšířenou působností

SO ORP Ž A M B E R K

k 1. 1. 2016

Obrázek 4 Mapa působnosti obce s rozšířenou působností. Zdroj: <http://www.zamberk.cz/index.php?ids=258>

Příloha č. 5: Přepis rozhovoru se starostou obce Pastviny

Máte přehled o tom, jaké cílové skupiny se na území obce Pastviny vyskytují? Mám na mysli např. seniory, rodiny s dětmi, zdravotně postižené, osoby sociálně vyloučené nebo jím ohrožené, popř. jsou zde nějaké vyloučené lokality, ve kterých by se takové osoby mohly vyskytovat?

„Myslím si, že v případě Pastvin se tady asi, z toho výběru cílových skupin nejvíce vyskytují senioři, resp. osoby, které jsou nějakým způsobem znevýhodněné z důvodu věku nebo když třeba rodinní příslušníci z obce odejdou do města a jejich starší členové rodiny tu zůstávají sami, protože tady na horách moc práce není. Takže si myslím, že nejvíc připadá v úvahu tahle cílová skupina. Vyloučené lokality v tomhle směru tady nemáme. Je tady část Vitanov, ale to je cca 1 km od centra, takže se nedá hovořit o vyloučené lokalitě“.

A sociálně slabší rodiny s dětmi, kde by byl ohrožený jejich vývoj nějakými společensky nežádoucími aktivitami, ve smyslu vandalismu, užíváním drog apod.?

„Myslím si, že vesnice je uspořádána tak, že tady není nějak vysoká koncentrace zástavby, tudíž se tady moc neděje to, že by se tady děti a mládež shlukovaly a neměly do čeho píchnout. Díky té naší vesnické hustotě obyvatelstva se děcka většinou nějak zabaví, navštěvují kroužky v okolních vesnicích, tím pádem tady takové problémy nemáme, že by nám od nich hrozila nějaká neplecha, díky tomu, že by se o ně někdo nepostaral a nezabavil je, to ne“.

Takže takové ty typické skupinky dětí a mládeže, kdy se schází na zastávce, kouří cigarety, občas něco rozbijí, nechávají nepořádek apod. to se Vám tady nestává?

„Tak určitě se to stává. Oni se ty děti a mládež se potřebují trochu oprostít od těch rodičů a toho prostředí dospělých. Tím, že tady nemáme žádnou vyloženě klubovnu pro ně, kde by mohly trávit čas a scházet se tam, tak jsou v obci místa kde se shlukují, jsou to autobusové zastávky a jiná místa. My tady máme třeba odpočívadla pro cyklisty různě rozmístěný, takže tam. Taky samozřejmě záleží na ročním období, na počasí. Pozoruju, že občas se nějaký partičky na těchle místech setkávají, oni mají k dispozici už i různé motorové prostředky, takže se sjedou dvě, tři auta na úplně nesmyslných místech, na kopci. Člověk si toho všimne, protože slyší tu hudbu z těch aut a vidí červený světlík, jak tam hulej, nevím, jestli jenom cigaret, nebo možná i něco výživnějšího, nicméně za tu dobu, co tady dělám starostu, už to bude 6 rok jsem zaznamenal jen jednou, že tam topili nějaký ohýnek a byl tam pak nepořádek, rozbítý flašky, odpadky apod. nic zásadního. Myslím, že je to touhle generací, všichni mají telefony, počítače,

takže se zabaví a nemají potřebu něco rozbíjet. Na jednu stranu nadáváme, že sedí doma u PC, ale druhou stranu to má zřejmě tenhle efekt“.

I přes to, že tady žádnou problémovou mládež nemáte, uvažovali jste někdy o zřízení nějaké klubovny, aby měli např. v zimě kam jít?

„Jo, jo, určitě, ale všechno je o penězích, že? CO je teď aktuální, podali jsme žádost o dotaci, ze které by jsme chtěli postavit víceúčelové sportoviště ve středu obce, vlastně hned vedle téhle budovy a v návaznosti na to, ty prostory, kde teď sedíme, plus tady vedle jsou nevyužité kanceláře, tak ty by měly být uzpůsobeny pro nějakou klubovou činnost, která by zahrnovala i tuto stránku, takže to jedna věc a druhá věc že tady jsou nějaké nabídky, myslím, si za rozumných finančních podmínek, tzn, jednak je tady je fitko, knihovna – ta ale mládež moc nezajímá, ale jedna z možností jsou tady ty pingpongové stoly, ale naráží to na to, že dnešní mládež má takový jiný představy o trávení volného času, jim stačí jen nějaká kavárnička, kde je teplo a wifi, a víc podstatě nepotřebují. Jde hlavně o to, to nějak šikovně navlíknout, aby chtěli chodit oni sami, aby je to bavilo. Myslím, že nepotřebují a ani nechtějí, aby je někdo do něčeho strkal“.

Registrujete v obci nějaké osoby se zdravotním postižením, mentálním nebo chronickým duševním onemocněním? Takové, o které by nebylo vyloženě postaráno, tím, že žijí sami nebo, o které se stará rodina?

„Víceméně, zaplatí pánbůh, pořád to tady funguje jako na vesnici, takže zpravidla se o takovéto členy rodiny starají. No a jinak díky tomu, že tady je ten dům s pečovatelskou službou, který je vlastně určený pro osoby s nějakým handicapem, tak v podstatě tím se nám o ně starají. Máme tady jednoho vozíčkáře, ten druhý je v rodině, ta se o něj stará, myslím, že obec by v tomto směru měla být připravená té rodině pomoc nebo nějakým způsobem zasáhnout, pokud se to zvrtné a jde to špatným směrem“.

Jak je to tady s nezaměstnaností? Jsou zde nějaké osoby, o kterých by se dalo říci, že jsou sociálně vyloučené nebo jim sociální vyloučení hrozí?

„Určitě tady nezaměstnaní jsou, nicméně, nevím, jak bych to řekl kulantně, v dnešní době je na trhu práce hlad po zaměstnancích a v této době je více než kdy před tím vidět kdo to, jak myslí s tím, že chce nebo nechce být zaměstnaný a tu práci shánět. Je to můj názor, samozřejmě do hlavy jim nikdo nevidí, ale nezaměstnaných tady máme skutečně pomálu, když nepočítám ty, kteří nám naběhnou na zimu, protože to jsou živnostníci, kteří nemají práci před zimu třeba. Těch pár lidí, o kterých se tady asi bavíme, řekněme špatně umístitelní, to není úplně že by

nechtěli, i když nějakou velkou snahu neprodukují, ale je tam i důvod věku nebo nějakých zdravotních potíží, mluvím tady asi o dvou lidech“.

Jste schopni takovým lidem poskytnou nějaké základní poradenství z pozice obce? Jak s nimi pracujete? Bavit se s nimi někdo o nějakých možnostech?

„Troufám si říci, že v tomto směru se s nimi z pozice obce nebo nějaké charity, nevím přesně, kdo by se tady v tohle směru vyskytoval, nikdo nebavil. Tyhle osoby určitě komunikují a navštěvují Úřad práce, popř. sociálku, kvůli nějakým dávkám a příspěvkům, tak snad tam by jim poradili, popř. by je někam odkázaly“.

Dobře, takže když to shrneme nejpočetnější cílovou skupinou v obci Pastviny jsou senioři.

„Určitě, myslím si, že ale, že to nejsou lidi, co by jim nějakým způsobem chyběla péče, protože pokud někdo péči potřebuje, tak to zabezpečujeme prostřednictvím pečovatelské služby nebo jezdí domácí péče apod. Tady si myslím, že spíš je to o tom, že ty senioři strádají v tom smyslu, že by se rádi více bavily, tzn. aby se nějakým způsobem scházeli a účastnili se nějakých aktivit. Ale na druhou stranu, když ta příležitost je tak oni to zas nevyužijí, protože tam jde někdo jiný nebo to pořádá támhle někdo, koho oni nemají rádi, takže je to takový zvláštní, že na jednu stranu se snažíme, čas od času tomu pomoci, a něco zorganizovat, a nejen my jako obec, ale probíhají tady různé věci jako vánoční zpívání, jarmarky, co organizují lidi co nemají s obcí nic společného, takže ty senioři se na jednu stranu tak vyjadřují, že jim je smutno, ale pak na druhou stranu, když se něco děje tak to ignorují nebo se toho nezúčastní, je to složitý, no. Myslím si, že je o ty naše seniory velice dobře postaráno a že mají, na to jak malá jsme obec spoustu možností rozvíjet své aktivity různými směry, ale je to taky o tom jak jsou zavalení TV a vším možným, tak je to nenutí nějak zdvihnout zadek a někde jít a něco pro to udělat, oni by nejraději seděli doma a všechno aby to nějak přicházelo a aby si to užili“.

V obci je klub důchodců, mám pravdu?

„Oficiálně nic organizovaného není, nicméně ty místní důchodci, starousedlíci, ze své vůle a iniciativy se jednou za 14 dní na dvě až tři hodinky scházejí, mimo to, že tam řeší různé svátky a narozeniny, těch, kteří se tam scházejí, tak samozřejmě se tam probírá dění v obci a jedno z druhým, ale jak říkám, není to nic organizovaného, je to založeno na dobrovolnosti. Chodí tam jen určitý segment a určitá parta, který i když je snaha, aby se začlenil někdo nový tak svými nepřímými názory a počiny se zas zapříčiní to, že tam ten nový nezapadne, takže je to těžký, no“.

Máte jako obec opatrovance?

„Ne a ani co vím, obec Pastviny nikdy nikomu opatrovníka nedělala“.

Řešíte v současné době nějakou konkrétní situaci v souvislosti s poskytováním sociální služby ve smyslu, že by Vás někdo oslovil, že si neví rady, nemůže se dostat do DD apod?
„V současné době ne“.

Kdyby sem na obec přišel někdo, kdo by potřeboval pomoc s poskytnutím sociální služby, tak jakým způsobem ji zajistíte? např. pomoc při dávkách, typy na služby apod. taková všeobecná informovanost.

„V podstatě jako obec Pastviny zneužíváme toho, že tady máme tu pečovatelskou službu, kde máme fundované pracovníky a případně, že někdo řeší takový problém, tak ho odkazujeme na ně, konkrétně na sociální pracovníci, která se v těchto věcech lépe orientuje“.

Jak byste zhodnotil dostupnost sociální pomoci a péče v Pastvinách?

„V současné chvíli si troufám tvrdit, že je že dostupnost sociálních služeb v obci je výborná. Všichni, kdo potřebují nějakou pomoc, je jim okamžitě poskytnuta. Důkazem je myslím i odpověď na předešlou otázku, že v současné době nic takového neřešíme“.

Je na území Pastvin poskytována i jiná služba než PS Pastviny?

„Občas vidím charitu, domácí péče, ale do jaké míry a kolik osob to využívá to nedokážu říci“.

Využíváte jednu ze dvou metod plánování sociálních služeb? (Komunitní plán, Strategický plán nebo jiným způsobem?)

„Máme zpracovaný Strategický plán obce, ale sociální situaci se tam nějak zvláště nevěnujeme. Takovéto situace řešíme až v momentě, kdy nastanou. Za prvé není kapacita na to, abychom se připravovali na nějaké varianty, které nenastaly. Tady je to trochu komplikovanější, jelikož jsme rekreační oblast je tady sezónní nárůst pohybu osob. Na těch rekreačních chatách nám často bydlí lidi, kteří zde nejsou hlášeni k trvalému pobytu, tudíž to může být uživatel drog nebo může být příčinou vandalismu nebo se tady najednou v sezóně vyskytne větší počet teenagerů, co už je nebaví se zabývat běžnými věcmi, tak udělají nějaký nepořádek, ale jsou to nárazovky, které se dají řešit až když nastanou“.

Mapujete průběžně sociální situaci v obci?

„Mapujeme, ale neprobíhá to nějak systematicky, nepíší se záznamy, nic se neeviduje. Tím, že jsme malá obec a všichni se navzájem známe, tak registrujeme osoby, které mají nějaký handicap nebo potíže, potřebují péči, nemohou sehnat zaměstnání apod. Takže víceméně je to v nějaké rovině předávání ústních zpráv, o těch našich lidech víme a snažíme se vůči veřejnosti komunikovat tak, aby věděla, že pokud bude kdokoliv něco potřebovat, může se na nás bez obav obrátit, a že společně najdeme nějaké řešení. Myslím si, že cílené mapování by bylo i zbytečné papírování, protože opravdu těch našich pár lidí jsme schopni vést v hlavě za pochodu“.

Máte navázanou spolupráci s nějakou sociální nebo zdravotní službou? Ve smyslu např. financování?

„V rámci Dobrovolného svazku obcí a měst, který je zřizovatelem PS Pastviny, tak tu, jinak tady nic takového zavedeno nemáme“.

Ani s LDN Albertinum, sociální lůžka, nepodporujete?

„Ano s Albertinem spolupracujeme tím, že jim dáváme finanční dar. Není to žádná pravidelná dotace, ale jelikož víme, že čas od času se tam ocitne nějaký náš občan či že jiný potřebuje nějaké řešení, tak to máme takto nastavené. I když teď tam nikoho nemáme, myslím, tak zastupitelstvo to vnímá tak, že touto spoluprací by do budoucna neměl být problém s nimi dát dohromady nějaké řešení, pokud to bude potřeba. Jiné cílené financování služby, ale nepraktikujeme“.

Takže z toho plyne, že tam finanční příspěvky dáváte pravidelně.

„Poslední 3, 4 roky ano. Začalo to jednou klientkou, která tam byla dlouhodobě, tak jsme to nějak nastavili, a na konci minulého roku jsme to zase schvalovali, ale není to nic závazného, znám se s ředitelem, tak komunikujeme tak si myslím, že jsme vždy schopní najít nějaké řešení“.

Na Českém statistickém úřadě jsem si našla, že máte 369 obyvatel, je to údaj z konce roku 2018, je to stále aktuální?

„Je to možný, ono se to tak nějak pohybuje kolem 363-370, jedna zásadní změna v tomto ohledu byla, když se tady v roce 2006 otevřel ten pečovák, to přibýlo cca 25 lidí, teď pozorujeme takový trend, že tím, že jsme rekreační oblast, je tady spousta rekreačních objektů, takže ty lidi se to snaží opravovat a připravují si to na stáří, k trvalému bydlení nebo i v podstatě, protože to není legislativní překážka, se nám hlásí lidi k trvalému pobytu i na ty čísla evidenční, což je pro obec samozřejmě dobře, protože čím více trvalých pobytů, tím lepší. Na druhou stranu jsou někdy ty rekreační objekty nejsou úplně přístupný, nejsou blízko komunikace, špatně sjízdné, takže do budoucna tohle může přinést určité problémy, že bude potřeba RZ a nedostane se nim. V souvislosti s tímto se v obci již několik let potýkáme s problémem duplicitních čísel objektů. Jsou tu čísla popisná a evidenční čísla a tím, že jsme v době GPS a počítačů už několikrát se nám stalo, že byl hlášený požár a hasiči jeli na druhou stranu přehrady, protože GPS nepozná rozdíl mezi číslem popisným a evidenčním. Stejná situace je s rychlou záchrannou službou. Pečovák má č. p. 140 a támhle v Bublačce je 140 evidenční číslo, tam bydlí pan X. Měl nemocnou ženu, měla rakovinu, měla jet tenkrát na chemoterapii, přijela pro ni sanitka, ale do pečováku, tam o ně nikdo nestál tak jeli pryč. Od toho pána jsem si to pěkně slíznul, že je to naše vina, že mu zemřela žena, protože ty lidi to pak takhle vnímají. Tato situace se stala i

opačně, že měli být tady, lidi čekali a sanitka byla tam. Stejný je to s RZ někdo může mít infarkt a číslo evidenční chaty je takový a makový a oni pojedou někam úplně jinam a v nějakým naléhavým případě je to pak dost blbý, na to jsme v minulosti upozorňovaly i hejtmana, jestli je to řešitelné, jestli na těch centrech, kde se přijímají ty hlášení a kde oni je vysílají, tak že by bylo vhodné se na toto zaměřit, při nějakým akutním případě je 10 minut hrozná doba. V budoucnosti by se to mohlo stávat dále, protože ta demografická křivka se v obci změní, jestli se nám sem ty senioři na ten důchodový věk uchýlí“.

K tomu, co tady teď říkáte, mě napadá jeden projekt jmenuje se „Obálky seniorů“ Říká Vám to něco? Myslím, že pokud by se to dobře uchopilo, možná trochu specificky, mohlo by to tento problém třeba vyřešit.

„Ano slyšel jsem o tom, my jsme to poslouchali na nějakým semináři, kraj to podporuje, nějaký ten odbor sociálních věcí, ale já jsem to pořádně neslyšel, protože tam zrovna nějaký starosta něco povídal, tak jsem to pořádně neslyšel, a myslím si, že by stálo za úvahu se nad tímto zamyslet a nějak se toho ujmout, tak mě napadá, že by to nemusela být věc jen pastvinská, ale mohl by to uchopit svazek v rámci všech obcí, pokud už to tedy nemají zařízené nějak jinak, ale pochybuji. Opravdu mě to tam oslovilo, že to je po nějaký době smysluplná věc. Takže by jsme to mohli nadhodit jako téma na Výboru Svazku“.

Jak zajišťujete SPOD?

„Ano, ano, vedoucí sociálního odboru v Žamberku po nás furt něco takového chce, ale my úplně nevíme, jak to uchopit. Jednou jí paní starostka z vedlejší vesnice požádala, zda by nám mohla dát nějaký vzor podle kterého by jsme to udělali a na to nám odpověděla, že ne, že chce, abychom si na to přišli sami. Stejná paní starostka to tedy vypracovala po svém a bylo to špatně, takže jsme se tak nějak shodli s ostatními kolegy, že nebudeme dělat něco, co nám pak někdo hodí na hlavu, že je to blbý. Já už jsem to měl připravený, jsem to obšlehl od té kolegyně z vedlejší vesnice, ale když jsem zjistil, že jí to vrátila, tak tím moje snahy skočily. Z toho vyplývá, že nic nemáme a co jsem sondoval u sousedů, tak to taky neřeší, protože vytvářet něco, co mi pak někdo hodí na hlavu to je nesmysl, takových papírů tady máme spousta. Nicméně, kdyby se vyskytl nějaký takový případ, tak z logiky věci, spadáme do ORP Žamberk, tak je tam pošleme nebo začneme chvíli telefonovat a tuhle péči by jsme zajistili tak, aby to bylo v souladu s legislativou. Tím, že mám za sebou 21 let u policejní složky, tak mám v tomto ohledu nějaké zkušenosti, pracoval jsem u cizinecké policie, takže to nebylo vyloženě týrání dětí, ale šlo o nějaké dohodnuté manželství z důvodu občanství apod. účelový sňatek takže jsme spolupracovali s OSPOD, takže podle mě to jsou velice složité a citlivé věci, a jako obec

v žádném případě nemáme oprávnění ani důvod do toho vstupovat a nejjednodušší možnost při nějakém takovém případě můžeme z pozice obce získat spoustu informací, ale pouze v té úrovni jedna babka povídala, nějaký hovor se sousedy, a z toho vyplyne informace, kterou předáme OSPOD ŽBK“.

Jakým způsobem zajišťujete informovanost o možnostech sociální péče?

„Obecné informace, co dostáváme od ORP zveřejňujeme v aktualitách na webu. Společně s Kláštercem a Českými Petrovicemi vydáváme „Sousedské listy“, vycházejí myslím jednou za dva měsíce a v těch taky takové informace zveřejňujeme, taky něco dáváme do vývěsní skříně, informační brožurky o PS máme k dispozici tady na obci, když je někdo chce, dáme mu je. Když chci, aby se něco rozkřiklo, dám do důchodcům, oni to roznesou po vsi, doma to řeknou, taky sousedům. Občas dáváme informace i do Žambereckých listů. Musím, ale říct, že ty informace filtrujeme. Zrovna nedávno mi přišel mail o lince pro týrané seniory, to jsem nikam nedával, přijde mi to zbytečný zabírání místa ve vývěsní skříně, když jsem si na 99% jistý, že žádného takového seniora tady nemáme“.

Spolupracujete s místními dopravci? Zajišťujete nějakým způsobem dostupnost veřejné dopravy?

„V podstatě spolupracujeme, každý rok nějaký věci připomínkujeme, schvalujeme, oni nám vždy pošlou jízdní řády, je to cca 15-20 jízdních řádů a já to 20 minut rozklikávám a studuju, který se nás týká, když jsem začínal starostovat, tak mi posílali jenom ty, které jezdí přes Pastviny, teď se tam obměnilo osazenstvo, takže jich pošlou hodně, já si dělám poznámky, když to vyhodnocuji, kde je jaká změna, že tenhle autobus jede o 13 min později apod. Všechny ty jízdní řády si projdu, pak připomínkujeme, někdy to vyslyší, někdy nám je to prd platný, např. 3 roky se s nimi hádám, že chceme obnovit zastávku na jednom místě, dříve nám to posílali, že to bylo vyznačený kde je změna, teď už to nedělají, připomínkujeme, ale nikde není dané, že k tomu někdo přihlídně, je to velice zřídka. Snažím se zkoumat i návaznost toho spoje, aby lidi měli šanci dostat se do Žamberka a Letohradu tyhle dvě města jsou takový nejstěžejnější, eventuelně návaznost na vlaky do ÚO, ale tam už nemáme šanci, na nějaký změny kvůli nám“.

Je z Vašeho pohledu dostupnost veřejné dopravy v Pastvinách dobrá?

„Určitě, i o víkendy a ve svátky, my totiž máme tu kliku, že tady máme tu 2/312 hlavní silnice Králíky, Žamberk a aby bylo zajištěno spojení i do těch menších obcí např. České Petrovice tak se to tady odklání a nabere to ty lidi tam a zas se někudy vrátí na hlavní. Nikdy nevyhovíte všem stopro, ale v drtivé většině je to ok, kdo chce cestovat např. lékaři, tak je to dostatečně zajištěný“.

Je na území Pastvin poskytována i jiná služba než PS Pastviny?

„Občas vidím charitu, domácí péče, ale do jaké míry a kolik osob to využívá to nedokážu říci“.

ŠKŮREK, Ladislav, starosta obce Pastviny. Rozhovor o sociální situaci v obci Pastviny.

Škůrek, Klimešová 24. 2. 2020.